

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO : ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA GOD. 100 D. POLUGOD. 50 D
ČETVRTGOD. 26 D. POJEDINI BROJ 2. D

Jubilej palestinskog radništva

Opet jedan jubilej! Ali ovaj puta vedar i gord, jer je posve na š. Nije to dar, dan od izvanjskih sila; sopstvena snaga židovskoga naroda stvorila je djelo, kojemu slavimo petgodišnjicu.

Četvrti dan decembra 1920, osnovana je Sveopća Organizacija Židovskih Radnika u Palestini — Histadrut Klalit šel haovdim haivrim b'Erec Jisrael.

Naš se rad prekida. Ne da se odmaramo slaveći taj datum, nego da se zamislimo u živi rad naše palestinske braće, da se u svečanom času povežemo s njima, neka bi nam povezanost dala snage za nastavak našega vlastitoga rada.

Pred našim očima iskršnjava njihov život, bogat mukama i bogat srećom. S njima proživljujemo muke, e da bismo bili dionici i njihove plemenite sreće.

Koraćase ispred svega židovstva. Ta bijahu mu halucim, spremni, odlučni pioniri. Ispred židovskoga naroda položise na oltar žrtvu očišćenja; zdravlje i snagu, mladost i budućnost, pa i život. Domaja naša postade svetim žrtvenikom; halucim bijahu i žrtve i svećenici — prinosnici.

Kao da se ponavlja davno bivanje: sve se zgrade i čvrste se kule dižu na tjelesima posvećenih žrtava. Halucim podjoše da zidaju temelje domaje, pa makar se sami morali uzdati u osnove gradnje.

Žrtva je očišćenja prinesena, bogato i obilno, u mukama i bolu, u znoju i u krvi.

Došlo je s toga doba, kad su pioniri smjeli da ugledaju plod žrtve svoje. Otkupivši njome budućnost i život narodu oni su podjednako bili prvi, koje je osvijetlio trak obnove. Oni su bili prvi preporodjeni naraštaj na tlu, koje su pregnuli da preporode. Žrtvovavši se na oltaru narodnome oni su našli sebe.

Halucim su bili dostojni geule. Iz njihovih muka niknu zdrava zajednica. Iz temelja, koje su položili, rodi se Nova Palestina.

Herojstvo i mučeništvo pionira pretvara se mirno i trezveno gradjenje stvaralaca. Još ima i treba da ima požrtvovnoga prednjačenja. Ali sve to više mora da nastaje novo prednjačenje: ne u beskrajinim žrtvama, nego u realnom radu. Temelji su posvećeni; sad treba da se zida.

Halucim, radnici stvoriše organizaciju, da sile svoje štede za rad. I oni su ljudi poput drugih, i oni vole miran, nesmetan rad.

Dolasku g. Usiškina

Prekosutra će Jevreji Beograda moći već da u svome krugu pozdrave odličnoga gosta: Menahema M. Ušiškina, odgovorna vodiča zemljišne politike Keren Kajemet Lejisraela, muža koji velikom odlučnošću i neslomivom energijom određuje smer, kojim ima da teče osnovni rad oslobođenja zemlje.

U Beogradu, a nekoliko dana docnije i u Zagrebu valja da dostojno dočekamo toga muža, jednoga od velikana pokreta obnove naroda i zemlje. Ali rastanak treba da natkrili prvi susret: njegovu posetu neka okruni uspeh, koji ne će zaostati za uspesima u ostalim zemljama.

Životna klica naroda rodila je sve te muževe, što dadoše i daju živote svoje kao zalog nacijskom vaskrsenju; i ovi muževi razbudiše svest u masama. Danas, kad je nacijska svest budna u širokim slojevima naroda, valja je svakim danom poticati, da se obrati onom delovanju, koje na tlu domaje obnavlja narodni organizam. Menahem M. Ušiškin obilazi zemlje, da u Jevreja galuta probudi svest i živ osećaj dužnosti, da pridonose svoj deo nacijskom radu u Erec Jisraelu. I tako dolazi i do nas, da nam ubedljivo i autoritativno obrazloži što traži Erec Jisrael od nas; da nam prikaže svu glad naše braće za grudom, i da nam pokaže kako da tu glad utažimo.

Nitko nije od njega pozvaniji, da to učini. Ravna linija, koju nije nikada napustio, označuje biće toga muža. Njegovo delovanje u krugu Hoveve Cijona, njegov rad u vreme Herzlovoga političkog cionizma i današnja njegova delatnost pokazuju uvek jednaku osnovnu značajku: **sticanje zemljišta za židovsku kolonizaciju**. Zvali su ga zbog toga „praktičarom“—epitefonom, koji je onda u sebi krio notu neke prezirne ironije, a danas je dokraja rehabilitovan. On nema i nikada nije imao razumevanja za diplomatiku. I ko je imao prilike, da ga čuje, gde brani teze i raspravlja o nečem, moći će to da potvrdi; a upravo je g. Menahem M. Ušiškin izvoštio odličnu diplomatsku pobjedu na Mirovnoj Konferenci u Parizu.

Toga muža pozdravljamo danas i dajemo mu obećanje, da ćemo se za posetu njegovu dolično odužiti pojačanim radom za našu svetu stvar. Žalimo tek, da će njegova poseta biti toliko kratka, pa ne će — pored Beograda i Zagreba — moći da poseti i druge naše jevrejske centre.

Čvrsto se nadamo, da će se gospodin Ušiškin boraveći među nama moći uveriti, koliko je u nas jaka i vruća želja, da se ostvari naselje jugoslavenskih Židova u Erec Jisraelu. Zauzme li se vodstvo Kerena za tu stvar jače nego dosada, uskoro će se pioniri iz naše zemlje naseliti na određenoj im grudi, da je svojim radom učine plodnom nivom i cvatnim vrtom. Gospodin Ušiškin znać će da proceni našu čvrstu volju za predanom saradnjom u nacijskom radu, a pre svega u radu za Erec Jisrael, pa će jamačno pružiti svoju pomoć našem nastojanju, da se farma halucim iz Jugoslavije što pre instalira na zemljištu Narodnoga Fonda.

Pozdravljamo gospodina Menahema M. Ušiškina u znaku naše predanosti, da dokraja vršimo sve nacijske dužnosti i da pre svega jačamo rad oko izvršenja njegove lozinke o Oslobođenju Zemlje.

Baruh haba!

Organizacija pionira, mučenika morala je da postane organizacijom tvoraca, radnika. Energije, dotad utrošene u žrtvama, imale su da se upotrijebe u realnom, svrhovitom stvaranju. Iza periode žrtvovanja imalo je da dodje doba gradnje.

Histadrut Klalit postade ono, što je trebalo da postane. Stvara, gradi, organizira rad na svim područjima. Svaki je dan ovih pet godina važan za razvitak palestinske radničke izgradnje; svaki je dan bio primicanje cilju: stvaranju hebrejske radne Palestine.

Da Palestina bude osnovana samo na radu, a ne na izrabljivačkim težnjama

pojedina; da se u njoj stvara jednovita, autonomna hebrejska kultura, a ne mješavina svih kultura, kojima je zadojeno rasijsko židovstvo; da odnose između pripadnika nove zajednice određuje zdrava ljubav i plemenito takmičenje, a ne kapitalistička konkurencija — to je cilj naših radnika, kojemu služi Histadrut Klalit.

Odajući poštu našim radnicima, graditeljima domaje i želeći neprekidan uspjeh njihovoj organizaciji mi moramo pošteno da prinesemo svoj dio, kako bi taj uspjeh bio što potpuniji.

K jubileju Histadrut Klalita

... i razglabao sam o problemima mirodnoskog gospodarstva, pa pokušao da postavim njegove najopćenitije osnove. Vrhunac rasprave bila je na posljednju rečenicu: gospodarstvo nije više privatna stvar, ono je stvar općenitosti.

Walther Rathenau.

Histadrut klalit slavi petgodišnji jubilej svog opstanka. Kao jubilej zapravo beznačajna stvar, ako bismo je posmatrali s onog gledišta, s koga ljudi vole da jubileje promatraju. Kad ljudi slave, onda obično ne misle mnogo, još manje razmišljaju, a zapravo ništa ne računaju. Pet godina tako reći i nije termin, koga bi po općim pravilima života trebalo da se slavi, jer pet je godina malo razdoblje u životu čovjeka pojedinca, a još manje u životu organizacije, koja bi po osnovu, na kome je sagrađena, trebala da žive s generacijama ljudi. Zato bih u ovom slučaju volio da kažem: eto imamo pred sobom bilans petgodišnjeg rada i čitamo ga, a ne slavimo petgodišnji jubilej. Poslije zaključenih računa, ako je bilans dobar i povoljan, mogu da se na kratko vrijeme odlože brojke, kako bi se čovjek-radnik naradovao uspjeha. Kad je bilans nepovoljan, nema razonode i radosti, već novi predračuni, kako bi se iznijeli bolji poslovi.

Pokušajmo postaviti bilans.

Poslije mnogih pokušaja u teoriji i praksi danas je već pasve jasna reforma nacionalne i socijalno-ekonomske obnove židovskog naroda u Palestini. To može biti samo k v u c a i j z a d r u g a sa nekom vrsti odmjerenog zajedničkog gospodarstva. Ova se mišljenje bilo već davno iskristalizovale u cionističkim kolonizatornim instancama, gdje ga je među inim najradikalnije zastupao i danas ga još uvijek zastupa Ruppin. Ima tome više razloga, a važniji su: primarna produkcija, sopstveni rad, povezanost sa zemljom, socijalni momenti. Ovi tako reći imaju prevagu, pa bi bilo ludo, ako ne škodljivo, da se ljudima, što odlaze u Palestinu s nacionalnih i socijalnih razloga, naturava bilo koji sistem protiv njihovim socijalnim principima. Ne ćemo za danas dalje ulaziti u suštinu tog problema, već ćemo reći: kao kolonizator Cijonistička Organizacija uz idealni cilj židovski narod na židovskoj zemlji — ima i jasnu predodžbu konkretnog cilja, kojim to treba da se postigne — sopstveni rad na sopstvenoj grudi.

Izvršitelj i nosioc ove osnovne misli židovski je radnik Palestine. Svedjedo da li radnik fabrički ili zemljoradnički, jer oba redovno prolaze iste faze, dok se napokon ne smire na grudi zemlje. Nevjerojatne su skoro žrtve, što ih židovski radnik pridonaša ovoj ideji vodilji, i pod kako teškim uvjetima on ondje gradi novi život. Dostatno je da se čovjek obazre na kritične godine 5682.—5684. Besposlica, neplaćeni učitelji, kolonije i farme tako reći bez hrane, a u doba sjetve bez sjemena, sve su to bili simptomi, koji za m'adu kolonizaciju bez materijalnih rezerva znače skorou propast. Zahvaljujući autodisciplini radništva, koje je izdržalo sve teškoće ekonomske krize i Hajimu Weizmanuu, koji je s predsjedničke stolice Cij. Organizacije pošao dva puta po novac u Ameriku, mladi je išuv prebrodio krizu i osvojio se na noge. Korak po korak stvaralo je radništvo pozicije u Palestini i sam bog znađe, što bi bilo iz slabog išuva, da je kriza zatekla u zemlji mjesto svijesnog radništva slabi i malodušni, takozvani srednji građanski elemenat. I tako su naše simpatije i simpatije cijele cionističke javnosti uz židovsko radništvo Palestine.

Medjutim danas, poslije pet godina, otkako se radništvo udružilo da lakše provede sve osnovne principe obnove, ima simptoma jasnih i odlučnih, koji govore da dijelovi u cionizmu hoće da krenu vjerom, što su je zadali i što je duguju radništvu. Vam svake je sumnje, da tempo kolonizacije, kako je hoće u osnovu Ruppin i radništvo, nije tako brz. Ali cionistička kolonizacija je kolonizacija po stanovitom planu, a ta je uvijek polaganija nego ona, što stvara pozicije, ne uvijek besprikorne, bez ikakva reda. Dosad nije u cionizmu postojalo pitanje, da li da se kolonizuje po nekom planu, ili bez njega. Zapravo je u slučaju kolonizacije, kako je hoće cionizam, to pi-

tanje contradictio in adjecto. Kolonizovati obzirom na stanoviti idejni cilj, već samo sobom znači kolonizovati po stalnoj osnovi i uputiti čitavo nastajno gospodarstvo stanovitim smjerom.

Medjutim pojave, što prate takozvanu četvrtu aliju, kanda su izbacile ideju kolonizovanja po određenom planu, a i samo kolonizovanje, iz njihove normalne kolotečine. Četvrtu aliju zapravo je imigracija srednjeg građanskog elementa. Treća alija bila je, a još je i sada, imigracija omladine i radništva. Kao takova treća alija dolazi u zemlju bez sredstava, polazi na radove i čeka dok je organizacija ne smjesti na zemljištu. Treća alija odgovara osnovi kolonizacije. Četvrtu aliju donosi sobom novac. To je njena dobra strana, ali nosi u sebi klicu bolesti. Novac kao kapitalno dobro nosi u sebi spekulativni duh i ovisi o njegovu posjedniku, kako će taj duh doći do izražaja. U zemlji sa uredjenim gospodarstvom, gdje stanovita roba prolazi sve faze produkcije, ne može spekulativni duh novca da počinji veliku štetu. U najgorem slučaju poskupit će stanoviti artikli, ali tek do one mjere, dok to dozvoljava svjetsko tržište. Drugi je slučaj u Palestini. Svi misljahu, da će trebati umjetnih sredstava, te bi se stvorile mogućnosti prosperiteta za privatni kapital. Medjutim to njemu ne treba, jer ih on nalazi sam. Spekulativni duh novca otkrio je Palestinu, bacio se u Tel Avivu na kuće i gradsko zemljište, ugnijezdio se u Hajji na petroleju, na ladanju pak guta dunum za dunumom zemlje. On spekulira s osnovom sve produkcije, sa zemljom.

Usprkos ove pogibli nalaze su ljudi, koji, obnevidjeli imigracijom od 4000 duša mjesečno, zahtijevaju da se osnove kolonizacije promijene, i da se ona prilagodi životu galutskog Židova. Drugim riječima to znači davati sve pogodnosti onom stanju. 1. koje favorizuje spekulaciju o osnovnim dobrima sve i svake proizvodnje; 2. kraj koga tisuće imigranata četvrtu aliju polako jednu svoj kapital, te on tako prelazi u nežidovske ruke, i 3. kraj koga se na taj način stvara tek prelazni stadij, što ne može u kolonizaciji dugo da traje, i za koga bez sumnje dolazi samo kaos. Prema tome se opet vraćamo na činjenicu, da ima tek jedan način, kako bi se povećao narodni kapital u Palestini: to je zemljoradnja, kao jedina i sva baza kolonizacije. Tek je ona sama u stanju da poveća produktivitet u zemlji, pa da tako stvori mogućnost, te bi i oni »kapitalni« imigranti nalazili i našli mogućnost svog opstanka, no tako, da ne naškode djelu obnove. To treba vidjeti i reći, kad se poslije pet godina uporne borbe i teškog rada hoće da napusti, možda i ne htijući svijesno, ono, za što se borilo i za čim se težilo. Treba danas jasno reći, da je bez zemljoradničke kolonizacije obnova narodne domaje nemogućnost, i da sve poteškoće treba svim naporom prebroditi, kako bi se uopće moglo naprijed. Biće ova naša riječ nov podstrek svim onima, koji danas stoje u teškom zemljoradničkom poslu, pa svijesni jednom udarena puta, taj put ne ostavljaju.

A treba to isto, u mnogo većoj mjeri reći i zbog cionističke, često neupućene javnosti. Cijonistička javnost lavira baš obzirom na pitanja ekonomske obnove sad desno, sad opet lijevo. Ona povlađuje danas Ruppinu, a sutra će možda pljeskati Soskinu i njegovim vrtljarijama. Danas je zadovoljna, kad se u Palestini žive od proizvodnje vina, a sutra će se diviti plantažama duhana, rasijanim čitavom zemljom, premda će cijela ta zemlja biti upućena da kupuje sa strane nasušni hljebac. Kad se obnavlja jedan narod, ne može njegovo gospodarstvo da se temelji na momentanoj konjunkturi ili da se po njoj ravna.

Jedno je jasno: nacionalna ekonomija, kakvu je gledamo danas, ne će dati obnove židovstvu u Palestini. Gospodarstvo, do koga dolazimo — (ne mi sami, nego i svi ostali narodi) — bit će privatno, kakvo je i ono od danas. Tek ne će biti takvo, da bi svatko gospodario po svojoj miloj volji. U nastajnom gospodarstvu vladat će, a i treba da vlada, onaj princip solidarnosti, koga zapažamo u mnogom djelanju čovjeka, tek ga nema u njegovu ekonomskom stvaranju. Bitna je oznaka današnje produkcije anarhija. Ta se anarhija već dobrano osjeća i u Pa-

lestini. Mi se smijemo, ako netko kaže: »Kupit ću top, kako bi bio samostalan i oslobodio se vojske«, ili se pak zgražamo nad riječima: »Za obranu od vode nedam ja novaca u zajedničku kasu. Svoju ću kuću obraniti, a vi se drugi topite.«

Od gospodarskog dejstva pak, i od čitavog našeg gospodarenja, mi zahtijevamo, da bude slobodno, neobuzdano, bez reda, u znaku borbe i gloženja do krvi i nemoći. A ipak od toga gospodarstva ovisi čitavo naše blagostanje, naš prosperitet, sva naša civilizacija i kultura. I gospodarstvom dejstvu treba organizacije i solidarne odgovornosti. Po novno treba da uvidimo u cionizmu, kako bez tačne i unaprijed određene osnove gospodarstva, nema obnove u Palestini. Kasnije pogriješke teško će se ispraviti. Ovakove ispravke tek autoritet države, a tog autoriteta mi još nemamo.

Tako si isto prigodom petgodišnjice Histadrut klalit-a dozivljemo poput preglednog bilansa u svijest cio proces ekonomske obnove u Erec Jisraelu. A kad smo to uradili, upravljamo cionističkoj javnosti poziv, da shvati bit obnove s njene ekonomske strane, pa da u tom smislu upravlja svoje poglede, svoje nazore i svoje dejstvo.

Svima pak onima, koji u Erec Jisraelu idu jednim udarenim putem teškog i mučnog obnavljanja, toga dana šaljem pozdrav i zavjet, da zajedno s njima taj put ne ćemo napustiti.

Oto Rechnitzer.

PREGOVORI IZMEDJU JOINTA I CIJONISTIČKE ORGANIZACIJE USPJELI.

Marshall na Cijonističkoj Konferenci u Baltimore.

New York, 29. novembra 1925. (ITA). U zadnje vrijeme vodili su se pregovori izmedju Joint Distribution Committeea, koji je, kako je poznato zaključio da u roku od tri godine sabere 15 milijuna dolara za opći židovski pripomoćni rad — i američke Cijonističke Organizacije, koja upravo hoće da započne sa kampanjom za namaknuće svote od 5 milijuna dolara u ovoj godini za palestinske potrebe. Ti su se pregovori vodili u cilju da uslijed spora, koji se u amerikanskom židovstvu rodio zbog načina, kojim je Joint počeo provoditi akciju ne bi štetovao sabirni rad. Pregovori su potpuno uspješni. Sa strane Jointa vodili su pregovore Louis Marshall i David A. Brown, a sa strane cijonista Louis Lipsky i Newmann. Već su prije Louis Marshall i dr. Stephen S. Wise imali odlučne pregovore. Cijonističkoj konferenciji koja je danas otvorena u Baltimore prisustvuje lično Louis Marshall.

Već je prije javljeno, da je Joint Distribution Committee zaključio, da se od fonda od 15 milijuna dolara, koji se imade skupiti, treba 1,5 milijuna dolara predati Palestine Economic Corporationu, a neke daljnje svote upotrijebiti za medicinske i kulturne potrebe Palestine. Taj zaključak je posljedica sporazuma sa Cijonistima. Općenito se očekuje, da će palestinska konferencija u Baltimore potvrditi ovaj sporazum sa Jointom, da bi se odmah moglo jednovito započeti sa sabirnom kampanjom.

★

Prema posljednjim vijestima bilo se za konferenciju u Baltimore najavilo hiljadu delegata. Predsjednik drajava za Palestinske Fondove rabi dr. Stephen Wise pozvao je na konferenciju lorda Balfoura. Lord Balfour odgovorio je na poziv odmah naročitom porukom američkim Židovima, koja oduševljeno i uvjerljivo ističe vjeru u budućnost narodne domaje u Erec Jisraelu.

Njemačka Cijonistička Organizacija odaslala je pozdravnu brzojavku Izvršnom Komiteju američkih cijonista u kojoj želi potpun uspjeh kampanji za Palestinske Fondove. U brzojavci se kaže: »U današnjem momentu moraju se svi cijonisti i istinski prijatelji Palestine u svem svijetu udružiti da odbiju navalu anticijonista«.

Prigodom konference u Baltimore odaslao je i A. Macdonald svoje poruke američkim cijonistima.

Prenos kostiju Maxa Nordaua u Palestinu.

Uprava Tel-Aviva zaključila je nedavno da na svoj trošk preveze u Palestinu kosti Maxa Nordaua.

A. D. GORDON

U vezi s proslavom Histadruti treba da se spomenu neke ličnosti palestinskog radništva, koje su u velikoj mjeri uticale na idejni i sindikalni razvitak radnoga naroda.

Posmatra li se danas Histadrut, nalicit će na gotovu zgradu, koju treba postojano uređivati, e da se ne bi u dogledno vreme desile zamašne štete. Ljudi bit će voljni, da povoljno rasude veliko delo u toj maloj radnoj Palestini, ali bit će ih malo, koji će znati za graditelja. Vajar, koji je isklesao simbole te palate za njih je bezimen — jevrejski radnik. A ipak je bilo znatnih i neizmerno dragocenih ljudi, koji su krčili puteve i gradili temelje toj novoj radnoj Palestini. Danas, kad je zgrada potkrovljena, ne mogu se pravo posmatraču sa strane da prikažu teškoće, što su bile na putu: turski pašaluk, rat, deportacije, izolacija od svega sveta, britska vojna uprava itd. Danas sve to spada prošlosti.

Medjutim, za bolje razumevanje ideje, koja se je rodila u toj najbližoj prošlosti, treba da se upozna ličnosti, koje su pobornici radničkog pokreta u Palestini. Jedna je od tih svakako A. D. Gordon.

Sedi starac, gotovo tolstojevskog izgleda. Proseđa, kao bela, puna brada, ovila mu obraze, celo lice. Ipak, kao da se mogu da naslute konture oštih jabučica, koje su sa izraz lica toliko značajne. Veliko, naborano čelo, zavladało je celim izrazom čoveka. Ono ga beleži misliocem, dobrim, trpeljivim, ali nadmoćnim drugom, koji nikada ne iskazuje ličnih taština, jer nadmoć je njegova u poštovanju, kojeg iskazuju »jašišu«, kako ga je njegova hebrejska okolina zvala. Samo su mu oči mladenačke, plamene. Mladenačke u starca, pa im zato i izraz može da bude mlo, dobroćudan. U tim crtama lica odražuje se bezazleno veselje, što je u slobodi onoga čoveka, koji je svestan i zadovoljan, što je posvetio svoj život idealu. Ali te crte izrazom su i duboke misli, koja se rodila u borbi s mučnim životom, životom iskušenja i ispaštavanja.

O samom životu toga besprimer-nog idealiste, evandjeliste novih života i svetova, teško je da se govori ili piše. Ne stoga, što taj život ne bi bio zanimljiv s opće ljudskog stanovišta. Nasuprot. Već teško je, da se nadju prava merila za nj, a da ga kod toga ne tumače krivo. Jer on sam ostao je u sumnji. Otišao je od nas pitajući se. Njegova je poslednja volja bila, da ga se najmanje godinu dana iza smrti ne spominje. Da mu se da, da miruje. Da se ne kljštari po njegovim najintimnijim mislima i tricama života. Ali i da u roku od godine dana svi dobro razmisle, da li je bio vredan za života, te da bi ga se još nakon godine dana moglo da spominja.

Eto, u toj njegovoj poslednjoj leži poteškoća, »hemung«. Ali upravo je to za njegovo biće toliko značajno. To je kriterij s kojega mora da ga ocene, e da prikažu toga »jednostavnog Jevrejina«, kako se je sam često nazivao.

Gordon živeo je pola veka — pedeset godina svoga života tiho i nezapaženo. Bio je zaista »jednostavni Jevrej«, činovnik, »buhhalter« poznatog industrijskog magnata predratne Rusije, jevrejskog tvorničara šećera, baruna Ginzberga. Bio je zdušan i revan u svome zvanju, a čim je pristupio cionističkoj organizaciji svoga gradića, bio je jedan od najpožrtvovnijih njezinih članova. Bio je uzor revnosti u svakom pogledu. Nije se isticao imenom, jer nije zato nasmogao potrebnih taština. Bio je onakova nevidljiva jedinica u cionističkoj organizaciji, kakovih imade, hvala Bogu, mnogo, a koje uza sve peripetije u političkom životu podaju pokretu snage i sveudilj novih energija.

Ali to mirovanje i to prividno zadovoljstvo s danim mu životnim prilikama, bilo je varavo. Latentne i neiscrpive ener-

gije sve su se većma gomilale, kondenzovale u tom čoveku. I onda su jednoga dana morale probili.

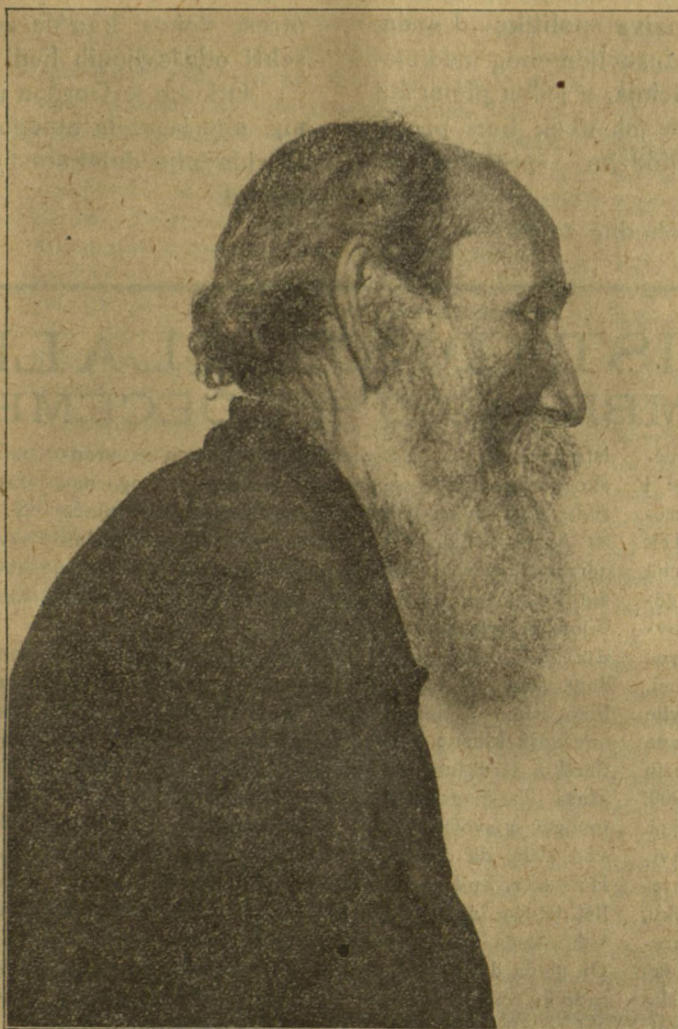
S pedeset godina preselio se sa ženom i sinom u Palestinu. Odbacio je građansko zvanje mirnog, malenog činovnika, da podje ususret nesigurnoj, mučnoj budućnosti radnika. A to onda, pred gotovo dvadesetpet godina nije u Palestini značilo isto, što i danas. Šikane podmitljive turske uprave, apsolutna, a i pravna nesigurnost radnika, smešno malena sredstva cionističke organizacije, koja se još nije pravo mogla da odluči, da pristupi praktičnom kolonizatornom radu, sve su to bile zapreke, koje bi svakog trezvenog posmatrača mogle da prinukaju, da se kani jalovog posla. Ali A. D. Gordon bio je stvoren iz druge materije. On je znao, da će jevrejski narod steći Palestinu samo onda, ako osvoji rad u toj zemlji. A za tu spoznaju, koja se vuče kao crvena nit kroz sve njegove spise, trebalo je živih primera, da bi se mogla primeniti na realnost života. A. D. Gordon je uspeo, da nam dade takov živi primer. Kao obični težak radio je na oslobođenju zemlje i osvojenju rada. Nije smalaksao ni onda, kad su mu uzastopce pomrli žena i sin. Ostao je

sam, ali sam tek unutar porodičnih granica. Njegova prava porodica bila je njegova radna zajednica, kvuca, ili u širem smislu, celi radni narod mlade Palestine. On, koji je bio jedan od prvih, koji su potaknuli stvaranje »mošav ovdim« (radničkog naselja), nije se skanjivao, da do smrti ostane veran svom radnom kooperativu — kvuci. Nakon nekoliko godina neprestanog vrludanja po zemlji, tražeći kao beskućnik rad, jevrejski rad, uspe, te dobi od Narodnog fonda zemljište za obradivanje. To je bila kvuca, koju je osnovao u Daganiji, na najistočnijem izgranku Emek Jezree-la, na zemljištu, koje već zapravo pripada Transjordaniji.

Kad su svi članovi kvuce, priča jedan njegov znanac, znali da počivaju, te da se odmaraju od mučnoga težačkog rada, iskršao bi najjednoč odnekale lik starčev. Ta njemu starcu bilo je dovoljno jedan ili dva sata odmora nakon posla, za koji su mu mladi drugovi trebali celu noć, da odahnu. Sedio je dugo u noć, podnimio rukama glavu, te se zamislio pogledom spram bledoga svetla neugledne lampe. Onda bi izvadio odnekale papiriće, da ih ispuni sitnim pismenima. Pisao je. Vezivao redak za redom, misao

o misao. Teško je stvarao. Svaka napisana reč, svaka iskristalizovana misao stajala ga je borbe. Tada ga najjednoč obuže objavljenje, kao nadahnuće u proroka. Svladao je materiju; naborano mu se startičko čelo razvedri kao u mladog čoveka od dvadeset godina — pobedio je. Tu je Gordon u ekstazi. Ekstazi, koja je ista, kao ona kod »have«, kad bi se zahvatio u kolo svojih mladih drugova, da u ritmu plesa oseti oslobođenje duše od telesnih prepreka. Ritmičko gibanje do egzaltovanosti, ekstaza duše do besvesti.

Taj se razvitak može tačno da uoči u njegovim spisima. Ako se pristupi primerice čitanju njegovih pisama, te se ne zadrži na neobičnosti uvoda (neobično za profinjeni evropski ukus), koji su obično jednostavni, te odaju jaku, uverljivu notu, ne će se moći odmah da zapazi ništa osobita, kao verovatno već kod svake prve rečenice Ahad Haamove. Za Gordona se ne može da ustvrdi, da imade pregnantnu i sopstvenu tehniku stila. Njegov stil nije sistem za izražavanje, jer je podređen ogromnoj snazi uverenja, koje neobuzdano bukt i probija iz svake napisane reči. Njegov stil nije retorički, već odličan zbog mira i jednostavnosti, kao da se i ne radi o čemu drugome, već o prijateljskom razgovoru između mene i tebe. Nema u njegovim spisima napirlitanog tona retorskih dikcija. A ipak ima u svakom njegovom eseju ili listu snažne arhitektonike, koja je upravo zato tako snažna, jer nije simetrična.

* jašiš (hebr.) — starac.

Jasno je, da Gordon nije izolovana pojava u kozmosu. I on je izvrnut uticajima izvana, kao i svaki drugi čovek. I on ne dolazi sa samim novim istinama, koje još niko pred njim ne bi bio izustio. On to sam zna, ali ipak oseća, da mu je dužnost, da te stare istine u danom času osveži, objavljujući ih. On sam, kao mnogi drugi od velikih umova, ne zna tačno, što je iskonski njegovo, a što od drugoga, a što si je on prisvojio kao svoju istinu. No o tome se zaista i ne radi. Već kao uvek: o načinu i momentu, kad je nešto izrečeno.

Inače, a unatoč njegovom živom primeru Gordon je romantik. Stavimo na čas postrance neobičnost odluke, da sa pedeset godina seli kao težak u Palestinu. To čine i drugi Jevreji — vernici. Ali Gordon je drugačiji. On počinje sada tek da živi. On zaziire ispred prvih pedeset godina svoga sitnog života, jer je svestan o svojoj misiji unutar radnoga naroda. Kto bahat taj prosedi čovek odbacuje od sebe trice i kućine građanskog života. Ne žaca se, da se kroz žegu i zaparu prihvati motike, da zabada njome u oporu, kršnu grud. Odakle dakle, njemu starcu, snaga da dejstvuje? Drugi, obični ljudi u njegovoj dobi idu već na počinak i ako ne duhom, a ono barem da se odmire od rada svagdašnjice. Gordon se iz romantičkih poriva priklanja idealističkom socijalizmu mladoga naraštaja. Strepí pred njegovom profanacijom, kad se radi o praktičnim sredstvima svagdanje društvene borbe, odnosno, kako on to naziva »politike«. I onda, kada je kao ono u Prahu 1920. godine oduševljen zbog ujedinjenja najboljih mladih sila, kako mu se pričinja, u jednu pionirsku partaju socijalističkoga cionizma, on se još uvek bori protiv potrebe programa. Romantične li predodžbe »praktičnoga« života!

Njegov je socijalizam, socijalizam slobodne zajednice. I ako

zadojen komunističkom idejom svoje kvuce, on odustaje, da njen uzor uzvisi na program izgradnje cele zemlje. Ne nalazi veza s nastojanjima jednog Landauera, kojega zasigurno potcenjuje kao čoveka u »avoda zara« (stranoj službi). Toliko je ortodoksan i fanatik svoje ideje, da ne će, da si prizna, da je njegov socijalizam, jednak Krapotkinovom socijalizmu »medjusobne pomoći«. To više što zabacuje kao i on princip klasne borbe. Gordon zato, jer mu je materijalistička. Naprotiv propoveda svom snagom svoje ličnosti posvećenje rada, kao isključivi životni cilj, to posvećenje svakog pojedinca radnoj zajednici. Pojedinač, č o v e k umesto klase. Klasa znači borbu, s i l u; dakle isto ono što i danas postoji, tek na drugom društvenom polu. Radni č o v e k u slobodnoj socijalističkoj zajednici znači slobodu za č o v e č a n s k u odgoju, ispoljavanje svojih radnih sposobnosti, međusobno razumevanje, pomoći i uzmoći raditi. S v e t o s t r a d a, to je njegova reč.

Sve do pred smrt, Gordon je gotovo neprekidno obavljao težački posao jevrejskog zemljoradnika. Gotovo punih dvadeset godina radio i služio je starac predano sebi i svom narodu. U najtežim časovima po mladu Palestinu, čitav bi radni narod uspravio pogled spram njega. A on bi kazivao, što da se radi, sokolio i bodrio na rad one, koji bi klonuli. U njegovu kvucu, Daganiju, stadoše hodočastiti. Pokatkad se čovek ne može da otrese dojma, kao da se tu i ne radi o čemu drugome, nego o sektu oduševljenih ljudi i njihovog propovednika.

Otkako je Gordon umro, a to je bilo 24. švata 5682., Daganija nije izgubila mnogo od svoje privlačivosti. Jer grob Arona Davida nije daleko od mesta, gde kvuca još i danas poziva na rad.

Jona Avni.

HISTADRUT KLALIT

4. DECEMBRA 1920. — 4. DECEMBRA 1925

Prije godine 1905. Palestina ne poznaje radničkog pitanja. Odjeci Rothschildove kolonizacije i problemi, što ih je filantropska perioda prouzročila, svračaju do toga svu pozornost na sebe. Tek nakon velikih progona u Rusiji zahvaća emigracija najšire mase židovskoga naroda tako, da je u godinama 1905.—1906. dostignut najviši broj židovskih iseljenika u Ameriku, a u istim godinama dolaze i prve oveće skupne grupe Židova u Palestinu.

U ono doba su na istoku već postojale dvije židovske radničke stranke. Starija, Bund, osnovana 1897., u istoj godini kao Herzlov cionizam, njezin najžešći protivnik, i Poale Cijon, osnovan 1900. Bund je mnogo štetovao židovskoj stvari pobijajući najoštrije cionizam i otklanjajući Palestinu. Štaviše i nakon marta 1921., kad je Bund nestao prešavši potpunoma u rusku komunističku stranku, može da se vidi njegov zlokobni utjecaj u progonima cionista po sovjetskim vlastima (Jevsekcija). Ipak ne smiju da se zaborave historijske zasluge Bunda. U njemu su se po prvi puta organizovale žid. radničke mase. U njemu se po prvi puta javio zahtjev socijalne i gospodarske borbe, i Bund je bio prvi, koji se za te zahtjeve borio sa židovskoga stanovništva. Ali radnici, koji su emigrirali u Palestinu, dolazili su iz idejne sfere Poale Cijona. Ta je stranka htjela da izrazi svojim programom osim socijalizma i cionizam, dakle ne samo galutsku, nego i palestinocentričku ideju. No još uvijek je taj program bio izradjen po tuđem uzoru bez obzira na posebne prilike, u kojima je živio židovski narod. Ideologija Poale Cijona patila je od dualizma dvaju različitih svjetova. Temeljno shvaćanje galuti i Erec Jisraela nije mogla da prebrodi. Njen socijalizam bio je kopija evropejskih socijalističkih ideja, kojima nije bilo mjesta u nejedinstvenoj, nekoncentrovanoj ekonomskoj strukturi židovskoga naroda. Usprkos svemu tome okupljala se mala četa prvih radničkih pionira u Palestini oko poalecionističkog lista »H a a h d u t« u Jafi. Tek pomalo se njihov broj uvećavao i s tim u vezi počeo je proces kristaliziranja. Fragmenti programa donešenoga iz diaspo-re počeoše da nestaju. Tijekom godina se razviše smjernice za rad stranke. Poale Cijon zahtijeva nacionalizovanje zemlje, rudokopa i svih prometnih sredstava, koje služe na opće dobro. Zahtijeva zaštitu radničkih kooperacija u gradu i selu. Radničkom imigracijom treba da upravlja organizovano radništvo Palestine odnosno radničke federacije u diaspori. Zahtijeva, da tu imigraciju finansira Cijonistička Organizacija (odnosno Keren Hajesod),

isto tako kao radničke zadruge. Obzirom na arapsko pitanje traži autonoman razvitak svakoga naroda, koji živi u Palestini, jednake radničke plaće za Arape i Židove (kolektivne tarife), radikalnu agrarnu reformu, osobito pogledom na izrabljivanje Felaha po efendijama. Inače naglašava Poale Cijon princip klasne borbe, ne obazirajući se na sitnost i neobičajnost ekonomskoga položaja mladoga jšuvu. I to je baš bio glavni razlog, da se brzo našla šačica radnika, koji su shvatili neumjesnost klasne borbe, dok u socijalnoj i gospodarskoj strukturi još nije bilo premisa za razliku klase. Ta je grupa ispočetka bila vrlo mala, no imajući u svojoj sredini jakih intelekata, mogla je već 1908. da osnuje svoju stranku: H a p o e l H a c a i r, koja je odmah počela da izdaje uvaženi list istoga imena. Hapoei Hacaír nije promatrao židovskoga radnika samo sa socijalnoga stanovništva. On gleda dalje. I otkriva, da je sudbina židovskoga radnika vezana ne samo o njegov opće gospodarski položaj, nego i o udes njegova naroda. Stvaralačka snaga mora da presahne u naciji, koja je rastavljena od zemlje i produktivnoga rada. Mnogo šire, nego što to materijalistička ideologija sama može da rastumači, shvaća Hapoei Hacaír stagnaciju razvitka u tome, što je židovski narod lišen svoje historijsko - nacionalne domaje i kulture. Tako je Hapoei Hacaír stvorio narodni socijalizam, rođen inspiracijom i potrebama palestinske grude.

U isto doba razvijahu se pod utjecajem Hapoei Hacaíra slične grupe i u diaspori, s kojima je stvorena zajednička organizacija Hitahdut Hapoei Hacaír — Ceire Cijon. U tom svjetskom savezu zastupane su i galutske i palestinska grupa. Ta potonja je međutim i porasla i približila se broju palestinskih poalecionista. U tom razvitku označena je bazom njene politike demokracija. Ona se bori za oslobodjenje židovskoga rada, a hoće da to postigne: 1. uklonivši kapitalistički sistem, 2. društvenim uređenjem produkcije i razdiobe. Gospodarske prilike treba da su takove, da nitko ne može da izrabljuje rad drugoga. Pri tom ne smije da se guši inicijativa pojedinca tako dugo, dok to opće dobro dopušta. Narodno gospodarstvo ne može da se izgradi mehaničkim nalogom odozgo, nego treba da se razvije organskim rastom radnih zajednica i radnika.

U isto doba se povećalo protivštine unutar svjetskoga saveza Poale Cijon, osobito obzirom na treću internacionalu. Taj je konflikt doskora urodio raskolom. Ljevica, kojoj pripadahu poglavito istočne zemlje zaključio pristup trećoj internacio-

nali, dok je desnica (Amerika, Palestina i dijelovi zapadne Evrope) ostala u cionističkoj organizaciji. S druge strane se i u samoj Palestini nakon rata stvorilo, i ako posve neznačajno, lijevo poalecionističko krilo, koje je kasnije osnovalo samostalnu komunističku stranku (MOPSI).

Sve je to djelovalo, te je palestinski Poale Cijon težio za političkom fuzijom s Hapoei Hacaírom, polazeći sa stanovništva, da sindikalna organizacija radnika i njihova politička stranka moraju da budu jedno. U redovima Hapoei Hacaíra držali su taj zahtjev nemogućim, jer dok se ne mijenja program ne može ni da se stvori jedinstvena politička stranka. Poale Cijon je međutim pozvao židovsko radništvo na konferencu u Petah Tikvu i predložilo program nove organizacije Hitahdut Avoda, koja je trebala da primi sveukupno židovsko radništvo. Ali ta stranka nije bila u istinu ništa drugo nego Poale Cijon pod novim imenom i Hapoei Hacaír nije mogao u nju da udje.

U slijedećoj je godini Hapoei Hacaír preuzeo inicijativu da se stvori ne politička, nego samo gospodarska, dakle sindikalna organizacija sveukupnoga židovskoga radništva. Nakon dugih pregovora sastadoše se u Hajfi zastupnici radnika, da se nanovo posavjetuju. Hitahdut Avodu zastupala su 34 delegata, Hapoei Hacaír 27, grupu još nepredjeljenih haluca 16, komuniste 6. Nakon vrlo mučnih rasprava, dok je nekoliko puta izgledalo, da će se konferenca bezuspješno razići, pobjedi jaka volja jedinstva i 4. decembra 1920. bude osnovana zajednička sindikalna organizacija Histadrut Klalit. Političke stranke ostadoše nepromijenjene, a novoj organizaciji pripadne zadaća, da se brine za gospodarske i kulturne potrebe radništva: 1. organizovanje poljodjelskih i industrijalnih zadruga; 2. Posredovanje rada; 3. Organizovanje nestranačkih stručnih saveza; 4. Poboljšanje radnih uvjeta; 5. Poduka u radu, stručna izobrazba; 6. Zadruga opskrba; 7. Medjusobna pripomoć (osiguranje, zajmovi itd.); 8. Primanje novopridošlih radnika i pribava rada; 9. Širenje hebrejskoga jezika među radnicima (kurzevi); 10. Izgradnja kulturnih institucija (biblioteke); 11. Izdavanje stručnih časopisa i službenoga bulletina.

Osnutkom Histadruti završila se dugogodišnja borba unutar palestinskoga radništva, koje se nakon konference u Hajfi i u političkim pitanjima sve više približavalo zajedničkoj bazi. U gospodarskim pitanjima postignut je potpun sporazum tako, te su i dosada stranačke gospodarske institucije prešle u ruke Histadruti. Time započinje

novi odsjek u radničkome pokretu Palestine, karakterizovan lozinkom gospodarske izgradnje.

Radničke institucije, koje služe u tu svrhu, od velike su važnosti. Najstarija je Fond palestinskih radnika, koji je osnovao radni ured u Telavivu (prije u Jafi), koji posreduje između radnika i poduzetnika. Fond daje u mnogim slučajevima jamstvo ili polaže kauciju za radničke zadruge. Osim toga daje predujam na plaću i kredite za nabavu sirovina i orudja. Sudjeluje kod osnivanja radničkih stanova i kuhinja. Osniva građanska zadružna poduzeća, a isto tako potpomaže i poljodjelske radničke zadruge.

Nesto mlađja je druga važna institucija Histadrut. Hamašbir, Katastrofalna skupoca za vrijeme rata prisilila je radništvo, da nadje način, kako bi se opskrbljivalo živežnim namirnicama, radnim orudjem, domaćim životinjama i strojevima te da u isto doba proda produkte svoga rada. To je postalo zadaćom Hamaš'ira. Prema tome on nije čista konzuma zadruge, i ako je to njegova glavna funkcija. U svim gradovima i znatnijim radničkim naseljima imade podružnice te se vrlo povoljno razvija. (Za najkritičnijega vremena u ratu prehranio je čitavo židovsko pučanstvo Palestine).

Zaseban položaj imade među radničkim institucijama danas Solel Bone, kooperativ za javne radnje i gradnje, koji je proizašao iz prijašnjega Misrada. Solel Bone je dioničko zadrugarsko društvo, sa zadaćom, da skupi samostalne radničke grupe i pojedince i da ih zaposli u javnim radnjama (ceste, željeznice, građevine, sanacije itd.), koje će preuzeti od države, Cijionističke Organizacije, pojedinaca. Solel Bone zaposluje oko 2000 radnika, a u dosadanjih 5 godina kooperativnoga rada izvedene su radnje u vrijednosti od preko jednoga milijuna egipatskih funti. Najveći i najznatniji dio zauzima izgradnja novih židovskih četvrti u četiri palestinska grada u vrijednosti od LE 600.000.— i radnje u poljodjelskim naseljima za LE 200.000. Te brojke same pokazuju, koliko je kooperativ postao važnim faktorom.

Histadrut nije samo preuzela postojeće institucije, nego je i udarila temelj novima. Među te spada u prvome redu Radnička Banka, osnovana 1921. Njena je glavna zadaća, da finansira radničke zadruge i da ih promiče ovećim kreditima. I u tom pogledu imade Radnička Banka vrlo dobre uspjehe, kao što njena važnost uopće od dana u dan raste. Uporedo s porastom njenog upliva povisuje i svoj kapital, u kojem velikim dijelom sudjeluje i Cijionistička Organizacija.

Hans Hochsinger

Jedna scena

U ovoj velikoj i lepoj vaseleni imade mesta, koja su već unapred određena, da budu pozorištem velikih i snažnih tragedija. Tragedija nastaje iz oprečnosti individua spram lepe i elegantne linije što je u harmoniji prirode. A ako je priroda u samom individuumu stvorila dve oprečne predispozicije, dramatski će klimaks biti efektiniji.

I Josef Trumpedor nosio je u sebi taj geteovski dualizam. Jer taj militarista, taj jednoruki časnik bio je jedan od vodja jevrejskog radništva Palestine, pa zvučilo to i neverovatno na prvi mah.

Poticao je iz časničke familije iz Rusije. Otac mu je bio nikolajevski časnik. Od njega je baštiniio vanrednu vojničku tačnost i stegu. Od majke otmenost i inteligenciju. Levu je ruku izgubio u rusko-japanskom ratu. Kasnije se odrekao položaja, te ode kao običan radnik u Palestinu. Kopao i orao je izvanredno samo s desnom rukom. Oduševljenje i ustrajnost nadomestiše fizičku nezgodu. Za vreme rata on je sa Žabotinskim osnivač jevrejske legije.

Ovde počinje tragedija. Čovek, koji je u osnivanju jevrejske legije video rehabilitaciju jevrejstva pred historijom i pred svetom, koji omalovažuje jevrejstvo, čovek, koji je sam dokazao neustrašivost, žrtvovavši se, taj čovek morao je da bude svedokom, kako su sinovi »slavnih Makabejaca« klonuli, sabotirajući zastavu svoje legije. Istina je, jevrejska legija nije stajala onda pred kapijama Palestine, već se borila na Galipolju za tuđe interese, interese saveznika. Ali Trumpedor, je to sa svoga ispravnog stanovišta tačno prosu-

Razgovor sa Usiškinom u Parizu

Od našeg posebnog dopisnika.

Paris, krajem novembra 1925.

»Usiškin — Usiškin«, čujem sa svih strana ulazeći u »Foyer Israelite«, u parišku židovsku menzu, gdje se prehranjuju Židovi, građani i radnici, stranci u Parizu, za relativno jeftine pare.

Pri koncu mjeseca i ja moram tu da ručam. Raspitam se, šta je sa Usiškinom, pa saznam od kolege, da na večer govori ovdje u Parizu hebrejski na tom i tom mjestu. A osim toga, da u isto doba u klubu »Hitahduta«, govori g. dr. Vital, urednik cijionističkog organa u Buenos Ajresu »O kolonizaciji Židova u Argentini«.

Nakon kratke dileme odlučili smo nas nekoliko da idemo, i ako ne razumijemo hebrejski, čuti Usiškina, našega beskompromisnoga borca, koji dođue nije više u Egzekutivi, ali je ipak jedan od naših vodja, jer upravlja sa našom ponajvažnijom nacionalnom imovinom, Keren Kajemet Lej Israelom. I tako dođosmo uveče na označeno mjesto; na ulazu visi tabla sa natpisom »Reunion Keren Kajemet au premier«. Udjemo u dvoranu, gdje još nije bilo nikoga, osim nekoliko gospode, od kojih nam jedan pridje, pa nas zapita, šta smo, otkuda smo, od kojeg smo društva; odgovaramo, da smo cijionistički studenti i to ne parizani, već stranci i nismo ovdje nigdje organizirani osim u »Grupi cijionističkih akademičara iz Jugoslavije, Ivrja u Parizu«. Sa žalošću nam saopći, da je to povjerljivi sastanak pariških Keren Kajemet komesara. Zapitao sam ga dokle ostaje g. Usiškin u Parizu i gdje ga mogu naći da ga intervjušem. Hoćemo s njime govoriti, jer će skoro doći u našu zemlju. Rekoše nam nato gdje stanuje i da ostaje ovdje do četvrtka uveče, nakon toga odosmo.

Drugog dana poslije podne odoh u »Hotel Wagram« na Rue Rivoli. Velik elegantan hotel u prvom kotaru, nedaleko »Place Concorde«-a, »Palais Bourbon«-a; ovdje me asocijacija podsjeti na začetke, na Herzla, koji je nedaleko Palais Bourbona počeo...; a sad je trideset godina kasnije, ovdje, na istom mjestu Usiškin, upravitelj ogromne židovske nacionalne imovine. Neko me lijepo raspoloženje ispuni. Napustivši liričko rezonovanje u mojoj duši zapitah portira za gospodina Usiškina i prijavih se sa naznakom razloga moje posjete; livrirani lakaj donese mi odgovor, da me g. Usiškin može primiti. Odvedoše me u hal, gdje namah spazih dobro poznatu figuru gospodina Usiškina u razgovoru sa dva gospodina. »Izvolite nekoliko časaka čekati, gospodine, dok završim!« — reče mi francuski g. Usiškin. Čekam kod drugog stola, pripravljam svoja pitanja i papir, promatram ga. Lijep čovjek osrednjega stasa, sa nešto malom prosijedom bradom, lijepim dobrodušnim modrim oči-

ma, odjeven u sivo odijelo. Razgovor, koji je vodio na ruskom jeziku, završi pa se obrati k meni: »Bevakaša adoni«, pruža mi ruku i nudi mi mjesto sa »ševlehal« Zahvaljujem mu hebrejski sa »toda roba«, a on me nakraju svojim upitom na hebrejskom jeziku, da li govorim hebrejski prisili da se odmah izravno izvučem iz neprilike i da ga francuski zamolim, neka bi izvolio govoriti francuski ili njemački. Na pitanje kojih sam novina dopisnik, odgovorih mu da sam izvestitelj »Židova«, oficijelnoga organa Saveza Cijonista u Kraljevini SHS. Vidjelo mu se, da ga se prijatno dojmilo, što može govoriti s nekim iz Jugoslavije, kamo će doskora da stigne.

Nato zaredaše moji upi. Gospodin Usiškin odgovara polako, jasno i po nekom sistemu (vidi se da je već navikao novinarskom salijetanju) dobrim njemačkim jezikom, na kojem se jasno osjeća ruski akcent.

Iza kongresa bio je u Engleskoj, Belgiji i Holandiji, osim toga u Berlinu, na sjednici Akcionoga Komiteja. U Engleskoj preuzeše za ovu godinu kontingent od 30.000 funti, u Belgiji 5000 funti, a u Holandiji 10.000 engl. funti. Očekuje od posjećenih zemlja dobar rezultat a obzirom na pojedine lokalne prilike zadovoljan je sa ovim kontingentima. Kad ga upitah za Francusku pa mu spomenuh, da je ovdje naš pokret, pa i rad za Keren Kajemet slab, reče, da to na žalost i on opaža, te da je ovdje imao konferencije i dogovore isključivo radi organizatornih pitanja, pa je već uredio i organizovanje biroa za KKL i osim riješenja poslova organizatorne naravi, ništa drugo pa ni kontingentiranje nije htio provesti, jer drži, da se samo sistematskim radom može postići dobar uspjeh. Sad je položena osnova, na kojoj će se moći raditi, te se nada, da će rad u Francuskoj napredovati i doskora uroditi lijepim plodom. Iz Pariza putuje u Zürich i još neke gradove Švicarske, pa u Budimpeštu, da i tamo uredi sve potrebno, da se rad za KKL može normalno provoditi. Tek onda dolazi u Jugoslaviju. Žali da može ondje ostati svega samo šest dana, i da će zbog toga posjetiti svega dva grada. Posjetom Rumunjske, kamo ide poslije Jugoslavije, završit će svoje putovanje, jer do konca decembra hoće da bude »kotkuće« u Jerusolimu. Pozvan je brzojavno na palestinsku konferenciju Židova Sjedinjenih Država u Baltimore, na kojoj međutim ne će prisustvovati i to iz dva razloga. Prvi je razlog, što je već odavno obećao organizacijama spomenutih zemalja, da će ih posjetiti, pa ne će razbiti svoj plan, jer ove zemlje mora već jednom posjetiti u interesu Keren Kajemeta, a drugi mu je razlog politički. Naime još uvijek se vode pregovori i još

dio. Konstatovao je, da su jevrejski mladi ljudi ondašnjeg kova bili neodgojeni i nesposobni za disciplinu, i ako se ta disciplina morala da očituje kroz vatru smrtonosnih metaka. Mogao je tek da se mršti, pa da stisne zube, kad su njegove pobunjene legionaše šibali, zbog povrede discipline. Pomoći im nije mogao, a ni hteo, jer su se zaista suprotstavili svemu onome, što je njega napunjavalo do u srž. A to je: da se točno drži zadane reči, da bude hrabar, upravo zato, jer je Jevrej. To je bio prolog tragedije.

Posle rata vraća se u Rusiju, da organizuje iselenje jevrejskih »masa« za Palestinu. Posle za vremena boljševičkog prepada on je u Rumunjskoj na čelu cijionističkih komunista. I tamo neprestano radi za Palestinu. Vraća se u Palestinu, da stvori »radnu armiju« (gdud haavoda), koja je potpunoma njegova tvorevina.

Trumpedor, čovek silno popularan, nije umeo da propoveda nova evandjelja. Oduševljavao je samo svojim nadčovečnim delom i odvažnošću. U »gdud« uložio je svoje najiskonskije principe, svoju dogmu: disciplina, samozataja i pregor pojedinca uzorom su za disciplinovanu radnu armiju.

Razmotrivši objektivno danas, što je Trumpedor onda stvorio, mogu se konstatovati velike distance. Danas je doba filistarskog oportunizma, koje nije pristupačno zvučnim krilaticama od posle rata. Danas se svaka odvažnost, koja ne mora da bude bezglava, krsti revoltom ili poremećenjem čovečanskih, miroljubivih odnosa. Danas vlada svagde mali, oprezan čovuljak s brigama, koje se protežu od dana u dan, a koji ne vidi konačnog cilja pred očima.

Ali 1920. godine bilo je još drugačije. Dramatski zapletaj u tom militaristi i komunisti, morao je da naidje na odziv u akcijama ovoga ponosnoga vodje radništva, ali nesretnog čoveka. Jer kao da ga je priroda odabrala, da glumi tragičnu glumu, tako je upriličila zadnju scenu njegova života.

Mnogi od nas još se seća čitulje zbog Trumpedorova pada kod obrane Tel Haja. I svih njegovih vernih, koji nisu morali da se tuku, pa da tako kidišu svojim životima. Jer vrlo je verovatno, da je Tel Haj samo zabuna. Zna se, da su beduinski Arapi tražili, da im se izruče svi Francuzi koji su bili navodno sakriveni. Ali Trumpedor odbio je pregovore i ako u Tel Haju nije bilo ni jednog jedinca tog vojnika! Bio je imperativ momenta, da se svakome pokaže da Jevrejin nije čangrizavo stvorenje kad se radi o tanetu. Da znadu, ako niko drugo, a ono već Arapi, da Jevrejin nije samo čovek s bradom i kaftanom, koji drumom strašljivo jaši svog mačarca, te čeka ponizno na ponosnog Arapina, što u kasu dolazi na vatrenom hatu, da ga prezirom povuče za bradu i pljune u obraz.

Zadnja scena Trumpedorove tragedije krasna i oduševljena je gesta poštenjačine, protest protiv konvencionalne laži o skrhanim šijama jevrejskim. Ona je dokazom bezgranične vere u odabrane i postavljene si ideale. Ta vera, Trumpedora ne zna za kompromise, za oportunističke mogućnosti. Nije elastična. Naprotiv stroga i okrutna.

Trumpedorov protest krik je nebesima, njegova krv njihov je odgovor.

D. S.

Naša omladina i palestinsko radništvo

uvijek nije raščišćen odnos između ljudi oko Jointa (naročito Marshallova grupa) i Cijonističke Organizacije, a sve dotle dok to ne bude riješeno ne će da ide; jer ako se oni sporazume ili ne, situacija je sasvim druga, ako pak on dodje onamo, a stvar još nije riješena, njegov put ne bi bio od koristi, jer on ne može i ne će ništa pozitivnoga riješiti, dok vladaju nesredjeni odnosi. Inače kani iduće godine posjetiti Ameriku na duže vrijeme. O Jugoslaviji sada ne može ništa novoga da kaže, to će moći da učini tek za vrijeme i poslije njegovog posjeta. Pitao sam ga i o našoj farmi; drži da je već u redu kupnja 1000 dunuma u Tiri, premda ne zna kako stoje stvari sada, budući da je od 5. augusta već na putu. Pitao ga da li bi htio da odgovori na pitanja političke naravi, kao što su na pr.: što je njegovo mišljenje o sjednici Akcijskog Komiteja i rješenju krize povjeravanjem vodstva staroj Egzekutivi. Smiješeci se odgovori: »Ono što se htjelo publicirati bilo je tiskano u novinama, a što se nije htjelo publicirati, ni ja ne ću da vam kažem«, i ne reče ni riječi više o tome. O učestvovanju Ruppina u Egzekutivi kaže, da ne zna ništa sigurna, jer još nije dobio vijest iz autentičnih izvora, ali je čuo da dr. Ruppini pak ostaje u Egzekutivi na svom mjestu.

Skrenuh temu mojih pitanja na Krim, upitah ga, što je njegovo mišljenje. A on koji je spriječio Ugandu, dao mi je odgovor, koji sam i čekao od njega. Svugdje, reče, gdje god je bio u posljednje vrijeme, veoma su ga mnogo intervjuisali o toj stvari, pa je svugdje rekao ono što će i meni reći: »ce n'est pas la Crimée!« ne radi se ovdje samo o Krimu, već je to ujedno i jedan lakomislen i opasan prepad na cijonizam, koji ništa ne može pomoći Židovima, nego može cijonizmu i židovstvu samo da škodi, jer ruski seljaci, ne će svoju zemlju da daju nikomu. Oni će ta zemljišta kasnije, kad već ruski Židovi budu naseljeni, bezuvjetno otići opet natrag. On poznaje dobro prilike u Rusiji i zna o čemu se radi. Leži opasnost i u tome, da krimski projekt nema ništa posla sa židovskim nacijonalizmom, pa i zbog toga ne može ni nacionalno, ni humanitarno koristiti ništa, niti uopće uspjeti. Završio je svoje riječi opetujući, da je to jedan lakomisleni atentat na židovstvo i cijonizam, koji valja spriječiti. Još sam ga u toj stvari pitao šta drži o projektu, kao socijalnoj i humanitarnoj pomoći Židovima, a na to mi je samo rekao: »To je jedna humanitarnost, bez humanitarnosti!« O akciji Jointa za namaknuće 15 milijuna dolara, za pomoć istočnom židovstvu i o akciji Keren Hajesoda za 5 milijuna dolara reče mi, da je to prvi jasan dokaz, kako je krimski projekt na štetu cijonističke stvari, a osim toga akcija Jointa ne može, da bude na korist ni ruskim Židovima, jer im se s ovim novcem ne može pomoći.

Pitanja i odgovori predjoše na Palestinu. Zemljišta je ovoga ljeta mnogo kupljeno i dok to ne bude ameliorirano i razdijeljeno ne će se kupovati novi kompleksi. Oni stari turski zakoni*, o kojima je Zabotinski govorio na kongresu još su faktično na snazi, ali oni sami po sebi stvarno za nas mnogo ne znače, jer ne zavisi samo o zakonu, hoćemo li dobiti koji kompleks oduzetoga zemljišta, nego o volji engleske i palestinske vlade. Zadaća je politike naših vodja da potaknu englesku vladu na veću susretljivost prema nama.

O Erec Jisraelu ne može, reče, ništa nova da kaže, jer je već odavna na putu.

Pitao me o našoj organizaciji i o jezičnim prilikama u Jugoslaviji. Interesovao se za mjesta koja dobro rade. Na kraju skrene govor na nešto privatnije područje o našoj zemljakinji novosadjanki, gdje Šariki Kohn-Berger. Gospodin Usiškin bio je ugodno iznenađen, kad sam ga upitao, da li je poznaje i kad sam pričao, kako je omladini u Novom Sadu davala prve cijonističke impulse.

»Šariku — poznate li je? Ona je odlična radnica. Veoma sam zadovoljan s njom. Dostojna dolazi u Evropu.«

Na kraju razgovora predadoh mu 49. broj »Židova« u kojem se najavljuje njegov dolazak u Jugoslaviju.

Završismo razgovor, jer ga je već nestrpljivo čekao neki gospodin, on se oprostio od mene srdačnim »Šalom« i tiskom ruke; a ja se požurih kući da sredim bilješke noseći u sebi jak i drag dojam o tom susretu i razgovoru.

Meir Weltmann.

* To su zakoni, koji određuju, da kroz stano-vito vrijeme neobradjivano zemljište pripadne zemaljskoj vlasti.

Nije više tajna, da je naša omladina barem po svojim vodjama i vodičima potpuno uz palestinsko radništvo. Taj se stav pokazao i u polemici prema nekim građanskim vodjama našega cijonizma i u omladinskom programu, primljenom na osječkom sletu, za koji se može mirno reći, da je početak novoga perioda u našem omladinskom pokretu. Taj novi period ima da bude označen još i trećim bitnim područjem, gdje će morati da se iskaže stav omladine: omladinsko priznanje uz hebrejsku radnu Palestinu ima još da se pokaže u činima i djelu.

Bit će stoga možda dobro i korisno, da se upitamo: Zašto se naša omladina uopće izjavila za radnike, kad u cijonizmu imade struja, koje su nama građanskoj omladini bez sumnje bliže po socijalnoj strukturi. Zašto je omladina protiv četvrte alije, kad se može danas sutra dogoditi, da ta alija dobije pojačanja i iz naše kraljevine, bilo zbog sticaja ekonomskih prilika, bilo naprosto zbog intenzivnije propagande među našim građanima, koji pokazuju unaprijed dosta sklonosti za prese-ljenje, samo im treba otkriti način i put.

Kakav bi bio stav omladine, kad bi njeni roditelji otišli u Palestinu pa bi ondje nastavili živjeti kao trgovci, intelektualci itd. Bi li omladina i onda bila za radnike — ili bi se ona u tom mahu orijentirala i teoretski onako, kako ovdje živi uistinu: nesocijalno, koristeći se položajem roditelja i hraneći se prihodima onih zvanja, koje ona u teoriji osuđuje, jer su neproduktivna.

Pitanje naoko nepotrebno, jer se čini, da ne će postati aktuelno. Možda je upravo stoga zgodno, a svakako je dovoljno precizno i jasno, jer se baš o njemu lome sve cijonističke struje.

Omladina ne će, da se u Palestinu prenosi nezdrava galutska struktura. Njoj je Palestina prije svega mjesto, gdje će produktivna razdioba zvanja omogućiti zdrave socijalne odnose bez izrabljivanja proleterske mase u korist kapitalista. Njoj je ciljem zajednica u pravom smislu, u kojoj ne će biti onoga jaza i veza, koji svagdje dijeli građane, nosioce narodnoga razvitka i kulture, od proletarijata, koji je osuđen da bude zgažen i smrvljen pod kotačima gospodarske mašine, ako mu ne uspije da pobegne u tabor dojučerašnjih tlačitelja pa da onda s njima zajedno tišti grbaču svoje dojučerašnje braće i sapatnika. Samo zajednica može da stvara kulturu. Damas i nema potpuno narodne homogene kulture, jer eksistira samo kultura buržoaskoga društva, dok proleterska masa, srž i potporanj naroda, živi potpuno bez kulture. Stoga svak onaj, koji čezne za nekom obnovljenom židovskom kulturom u Palestini, mora da se bori protiv svega, što će stvoriti dvije klase: građansku i radničku. Budu li u izgrađenoj Palestini dvije klase, onda ćemo imati dvije kulture, jednu građansku, a drugu radničku. A iza nekoga vremena, koje bi se gotovo dalo matematski odrediti, postali bi i židovski radnici Palestine jednaki svojoj radničkoj braći u drugim zemljama: smrvljeni gospodarskom rabotom, nemoćni da se održe na kulturnom nivou, jer to ne dopušta prosperitet poduzeća, koje treba samo radni stroj, a koje ne podnosi misaonoga, kulturnoga čovjeka. Tako bi dakle i u Palestini narodna većina bila istjerana iz raja kulture, da u znoju svoga lica — stiće kruh za one, koji dotle sjede mirno pod smokvom i maslinom i filozofiraju o obnovi naroda, ako baš nijesu zaposleni proučavajući burzovne izvještajeve.

Je li to bio cilj cijonizma? Zacijelo nije. Cijonizam se može uopće ostvariti samo u pravoj židovskoj zajednici, t. j. drugim riječima: njeni pripadnici mora da budu jednaki politički, a prije svega gospodarski. Ne smije biti izrabljivanih i izrabljivača; ne smiju jedni da rade teško, bez dovoljne naplate, da stvaraju, a da ne jedu plodove, dok će drugi da vode i nadziru rad pa da zbog toga »inteligentniji« posla ubiru plod tudjega znanja. Svaki naš haluc mogao bi da bude i nadzornik; svako bi njegovo dijete moglo da se škola za intelektualno zvanje.

Ali to mi ne ćemo; imamo mi dosta od intelektualstva, od upravljanja, nadziranja, trgovanja, mešetarenja. Mi hoćemo zgrabiti rukama u rad; hoćemo da stvaramo. Samo stvaranje može da preporedi našu nutarnju snagu i da promijeni mišljenje svijeta o nama.

Kad prema tome ne ćemo, da budu u Palestini sami nadzornici i mešetari (jer od njih nam nikad

obnovljenoga Cijona!), a kad ne ćemo razdijeljenu zajednicu (jer onda nikad jednovite hebrejske kulture u Palestini!) — što nam još ostaje osim ideala hebrejske radne Palestine?! Ona jednovita zajednica treba da bude sastavljena od samih produktivno radenih ljudi, koji će svi uživati plodove rada, a bit će dosta plodova, jer će se stvarati samo ono što treba i jer ne će biti trutova, koji se samo hrane, ne znajući da djelaju.

Jasno je: teško je onom građaninu, koji je još do jučer bio ovakav trut u narodnom gospodarstvu, spoznati najedamput ništost i beskorisnost svoga »rada«, — a još mu je teže, da se odrekne svoga privilegiranoga položaja, po kojemu je mnogo manjim i mnogo beskorisnijim poslom živio bolje od radnika, trapašenoga neprekidnim, gotovo živinskim robovanjem.

Jasno je i to: svaki radnik, koji ide u Palestinu, a ne nada se ili ne će da postane privilegirani trut, — on će biti svagda protiv trutova, borit će se svagdje za pravednu razdiobu dohotka, nastojat će, da se što potpunije i što savršenije ostvari besklasno društvo jednakinjakih jedinica.

A zacijelo je iza svega toga jasno, da naša omladina, kojoj cijonizam nije filantropija a la baron Rothschild, što je jadnim i progonecim Židovima dao vinograde, neka sad uživa, dokle za njih rade felasi, nego kojoj je svrha cijonizma stvoriti u Palestini novu židovsku zajednicu, utemeljenu na radu, sa zdravim socijalnim formama, ispunjenu hebrejskom kulturom, — da je ta omladina solidarna s nastojanjima ciljevima palestinskoga radnika. On je ideal, koji ona želi ostvariti. I ona, naša omladina, dičete naših građana, želi da ode u Palestinu. I ona ne će imati sredstava, da kupi privilegij trutovanja, a ako joj je do trutovanja, ona i ne će otići u Palestinu. I ona će dakle morati da postane dio radničke zajednice, jer u građansku ne će moći da udje. Sad je svakako razumljiva želja, da ta njena radnička zajednica bude jedina zajednica židovske Palestine, da ne bude ondje dvije klase. Jer na koncu konca: život bespravno radnoga roblja, ne mogu omladini pozlatiti ni cijonistički ideali.

Ovako je dakle određen stav omladine i zbog ostvarenja cijonističke ideje i zbog toga, što i ona hoće da živi i da djeluje u toj Palestini. Samo takva židovska zajednica može da ostvari čist cijonistički ideal. No samo je takva Palestina uopće mogućna. Ne može se zamisliti, da bi se druga koja Palestina mogla održati u arapskom moru, koje se uzibalo od istoka pa sve do zapada, a koje je orijentirano i nacionalno i ekonomski. Arapi se bune protiv gospodovanja evropskih nacija i u političkom i u gospodarskom pogledu. Oni se protive besramnom tlačenju i izrabljivanju, kojime kulturni Evropljani žele da se održe na dosadašnjemu prijestolju svjetskoga gospodstva. Mi ne bismo bili eksproprijirana nacija, te ne bismo razumjeli i opravdali čežnju bratskoga arapskog naroda za slobodom, za bacanjem veriga, koje priječe njegov razvitak.

Naša zajednica u Palestini može da se zamisli samo kao dio orijentalnoga svijeta, koji će prije ili poslije ipak dokinuti robovanja Evrope. Palestina, to je naša tragika, mora da se sad gradi protiv volje Arapa, e da bi onda mogla da posluži Arapima i Orijentu u zajedničkoj borbi ne protiv Evrope, nego protiv robovanja evropskim trutovima, a za slobodu i jednakost svih naroda i svih datadašnjih klasa.

Tako izvršenje cijonizma naprosto traži hebrejsku radnu Palestinu kao stanicu oslobođenoga Istoka i čitavoga svijeta.

A naša omladina, ispunjena tim idealima, ne smije se zadovoljiti iskazivanjem simpatija i antipatija, nego mora početi rad. Prerano je danas bajati o našem halučkom pokretu; opasno je buditi lažne predodžbe, kao da taj pokret već eksistira. Ali ima svijesti i volje, iz kojih će se prije ili kasnije roditi čin. Omladina se odgaja, pošteno i otvoreno, za halučki pokret, koji će nas povezati s Palestinom. A u srcu joj je želja: da ta Palestina bude ispunjena ravnopravnim hebrejskim radenim ljudima, povezanim bratstvom među se i s čitavim novim ljudstvom.

Cvi Rothmüller.

„Caveant consules“

K pitanju osnutka zasebne sefardske bogoštovne opštine u Zagrebu.

U posljednje se je doba mnogo pisalo, a još više govorilo o osnutku sefardske opštine u Zagrebu. Nije propuštena ni jedna prilika, a da se o tom pitanju ne bi raspravljalo. I doista, ovo je pitanje zamašne naravi, pa i treba o njemu da se govori. Nije jamačno ni jednom Židovu, koji ima pozitivno gledište prema židovstvu, potrebno dokazivati potrebu homogene židovske cjeline u Jugoslaviji.

Ali za čudo, o ovom se govori i piše onako, kako se ne bi smjelo ni govoriti ni pisati. U tome je toliko, blago rečeno, netačnosti — ne ispitujući, da li su ove unesene hotice ili nenamjerno — da sam uvjeren, da će i samo predstojništvo bogoštovne opštine u Zagrebu naći u shodnim i potrebnim, da o ovom dade potrebna razjašnjenja, e se ne bi pomislilo, da se ono tim netačnostima želi poslužiti. Sa najviših mjesta, po najpoznatijim ljudima se tvrdi, da se ovo pitanje stavlja »iz negativnih raspoloženja, kaprica i taština te iz nekih naročitih računa, jer je toj šačici principijelno do separatizma, jer su principijelno protivnici jedinstva našega jevrejstva i njegove jedinstvene organizacije, jer jedna separatistička manjina terorizira većinu«.

Ovakovo pisanje i tvrdjenje je bezrazložno i neosnovano, te ne samo da ne pridonosi što pozitivna, nego škodi i stvara zlu krv.

Gosp. Ari stavlja u svom članku u posljednjem broju »Židova« tvrdnju, »da je zagrebačka opština očitovala svoju pripravnost i dala dokaza, da hoće i da može u krilu jedne jedinstvene opštine udovoljiti u punoj mjeri, makar i uz znatne žrtve, svim opravdanim interesima svake grupe«.

Ne upuštajući se u historijat ovoga važnog pitanja, kada je sam g. predsjednik bogoštovne opštine izjavio protivno no g. Ari, ustanovit ću sljedeće:

Koncem aprila o. g. zatražilo je predstojništvo bogoštovne opštine u Zagrebu od ovdasnih Sefarada, da svoje zahtjeve dostave pismeno. Iz toga se dade zaključivati, da su pregovori već od prije bili u tečaju. Mjeseca maja obavljena je dostava tih zahtjeva, kojima se traži: 1) dvorana, u kojoj bi se obavljala služba Božja i 2) da se najmi hazan, koji umije da čita po sefardskom izgovoru, a koji u isto doba može da bude i činovnikom opštine, kako bi troškovi bili što manji.

Svako, tko želi da objektivno prosudi ispravnost ovih zahtjeva, mora da ih ocijeni minimalnim. Nije za Sefarde zahtjev zasebne službe Božje »kaprica« ili pak »licemjerstvo« nego ispravni i istinski osjećaj potrebe. Mi smo navikli, da hazana u molitvi pratimo, što više i sami pojedine dijelove molitve obavljamo. Ne uzev u obzir da su i običaji u hramu različiti valja istaknuti, da u sadanjem hramu niti što razumijemo, a niti se snalazimo. Da i ne govorim o tome, kako djeluje na nas sviranje orgulja. Upućujem samo na članak g. Š. Freibergera, otštampan u »Židovu« proljetos, prigodom konfirmacije.

Pa i samo je predstojništvo opštine očitovalo, da zahtjevi nijesu veliki.

Medjutim odgovora na naše zahtjeve ne bijaše kroz puna tri mjeseca. Tek nakon urgencije dostavilo je predstojništvo bogoštovne opštine rješenje u mjesecu augustu, da zahtjeve ne može riješiti, jer se većina članova odbora nalazi na ljetovanju, ali da će meritorno rješenje uslijediti sredinom septembra i to po svoj prilici povoljno. A evo, nastupio je i decembar, a da toga rješenja još uvijek nema.

Ovakovo je stanje stvari i ja jamčim za istinitost gornjega.

Medjutim, Sefardi još uvijek nijesu napustili nadu, da će se ovo pitanje povoljno riješiti. Premda su pravila sefardske bogoštovne opštine po Savezu Jevr. Veroispovednih Opština potvrđena, premda ima mnogo sigurnosti, da će ih potvrditi i Ministarstvo Vera, ipak se još uvijek sa sefardske strane nastoji, da se udovolji njihovim zahtjevima, koji po svakoj objektivnoj ocjeni nijesu veliki, pa da nestane tog pitanja zasebne opštine.

Kad g. Ari vrdi, da je zagrebačka opština očitovala svoju pripravnost, da hoće udovoljiti opravdanim interesima svake grupe, onda ne treba drugo, no da ta pripravnost predje u djelo. Neka se o tom sama opština izjasni prema Sefardima, jer ona toga do danas učinila nije.

Mislim, ako se čitava ova stvar posmotri sa ovog jedinog ispravnog i istinskog gledišta onda ne može biti govora o »kapricama« nego nasuprot

o dobroj volji, da se ovo pitanje riješi na korist jedinstva i održanja homogene cjeline jevrejstva.

Prijetnjama, zakonom i neistinitim tvrdnjama ne riješavaju se pitanja među braćom, nego dobrom voljom i ljubavlju.

Dr. J. S. Levy.

★

Prema pouzdanim informacijama, koje smo dobili tik pred predajom ovoga članka u tisak, pitanje bi se posebne sefardske opštine vjerojatno doskora imalo likvidirati. Rješenje bi bilo u tome, što se ne bi stvarala posebna sefardska bogoštovna općina. Vode se pregovori u tom smislu i sefardski općinari, o kojima se ovdje radi pokazuju mnogo lojalnosti i spremnosti, da svoja pitanja riješe u okviru Izraelitske Bogoštovne Općine.

Uredništvo »Židova«.

PALESTINA I NEMIRI U SIRIJI.

Na sirska-palestinskoj granici skupilo se mnoštvo bjeGUNaca. Posljednje vijesti vele, da je 2000 Siraca pobjeglo ispred Druza na palestinsko mandataro područje. U blizini sirska palestinske granice vode se već odulje vrijeme oštre borbe između ustaša i francuskih četa. Palestinska vlada pobrinula se, da za vremena zaštiti palestinsku granicu od prelaza bjeGUNaca i naoružanih četa i po jedinaca. Zbog toga je nad Sjevernom Galilejom proglašeno opsadno stanje. Na kompetentnim mjestima dane su izjave da mir u Palestini nije ugrožen. Tako je lord Plumer pred neki dan izjavio službeno zastupniku palestinske Cijonističke Egzekutive Colonel Kishu, da za sjevernu Palestinu ne postoji nikakova opasnost od borba, koje se dešavaju onkraj granice. Isto je tako nedavno ministar za kolonije Amery izjavio u engleskoj donjoj kući, da mir u Palestini nije ugrožen događajima u Siriji i da engleska policija i žandarmerija nijesu došli u priliku da se upuste u borbu.

Kolonije u najsjevernijem dijelu Palestine Metula, Kfar Gileadi i Tel Haj obavljaju u miru svoje radove, a bojazan, koja je u pučanstvu vladala zbog opasnosti, da ustaše, bjeGunci ili raspršane čete upadnu među njih, uklonjena je jakom posadom, koju je engleska vlada odaslala u Metulu i okolišne krajeve. Palestinska vlada je obzirom na potrebne mjere opreza počela, da popravlja put od Roš Pine u Metulu, koji je bio za kiše potpuno nesposoban za transport. Tako će ova izvanredna situacija uroditi dobrim rezultatom, da će sjeverne kolonije, dobiti dobru cestu. Osim toga dobila je Metula zbog vojnih potreba i telefonske veze sa Roš Pina a preko nje sa ostalom zemljom.

★

Novi generalni guverner Sirije de Jovenel, stigao je 30. novembra u Kairo, gdje se je sastao sa prvim sirska zastupnikom. Iz Kaira krenuo je de Jovenel u Bajrut. Novi guverner Sirije, koji je pristaša miroljubive politike drži, da stvaranje normalne situacije u Siriji traži da se ustaše najprije svlada i da se tek nakon uspješnih vojničkih operacija predje na miroljubivu upravu zemlje, koja će se obazirati na specijalne potrebe mandatarnog područja i na situaciju i karakter pučanstva.

Bojevi ponad sirska-palestinske granice bili su posljednjih dana vanredno žestoki. Borba se proširila na čitavu frontu od Hermona do Litania. Jedan odred palestinske policije naišao je ovih dana istočno od Safeda na četna naoružanih Druza. Na poziv policije da se predadu i da polože oružje nisu se htjeli pokoriti, nego su pokušali da pobjegnu. U potjeri uhvatila je policija trojicu od njih, a ostalima je uspjelo da pobjegnu. Uapšeni Druzi odvedeni su u Safed, gdje je proveden protiv njih ratni sudbeni postupak.

★

Prije svoga odlaska iz Pariza imao je novi komesar Sirije de Jovenel odlučni sastanak sa dr. Hajimom Weizmannom. Njihovom razgovoru prisustvovali su vodj francuskih socijalista, član francuskoga parlamenta Leon Blum i ministar de Monzie, odlični zagovornici izgradnje židovske domaje u Palestini.

Dobrovoljna nacionalizacija zemljišta u Palestini.

Jerusalem, 25. XI. 25. (P. C.) Običaj, da se Keren Kajemetu daruje privatno zemljište u Palestini, toplo je podupr jedan američki cijonista, koji je pisao uvaženom cijonističkom listu u New Yorku »New Palestine«, te objašnjava taj običaj i objavljuje, da Keren Kajemetu daruje 20 dunama zemljišta koje posjeduje u Palestini.

NAHUM SOKOLOV NA KONFERENCI U BALTIMORE.

Predsjednik Egzekutive, g. Nahum Sokolov otputovao je 20. novembra u Ameriku, da na temelju zaključka Egzekutive Cijonističke Organizacije prisustvuje konferenci u Baltimore, kojom se započinje kampanja za Palestinski Fond. Nahum Sokolov ostat će do konca godine u Americi a onda će ga vjerojatno zamijeniti predsjednik Weizmann. Egzekutiva je podjednako odredila nekoliko delegata, koji će se kasnije uputiti u Ameriku, da saradjuju u kampanji. (Ziko).

BJALIKOVA PORUKA AMERIČKIM ŽIDOVIMA.

Hajim Nahman Bjalik upravio je konferenciji u Baltimore ovu poruku: »Američko je židovstvo oduševljenim naporima energičnih i predanih cijonističkih vodja steklo čast i pravo, da u historičkom času goleme odgovornosti bude u sabiranju sredstava za oslobodjenje naše narodne domaje u prvim redovima. Neka Židovi Amerike ne sustaju i neka se ne odriču ove časti i ovoga poziva. Neka naprotiv podvostručanim nastojanjem i umešnim rezultatima pokažu, da su sinovi tvrdokornoga naroda i da se uzalud muče potomci Jerobeamovi, koji hoće, da odvedu narod sa historičkoga puta i da ga uvuku u nesigurne eksperimente. Treba da dokažu, da za naš narod ima samo jedan put — put k Cijonu. Neka je Bog Cijonov s Vama u teškom Vašem djelu, neka blagoslovi ruke Vaših saradnika i neka milostivo primi djelo Vaših ruku«.

I rabi Kooch isporučio je svoje želje konferenci želeći joj u odlično napisanoj poruci potpuni uspjeh.

PREDSJEDNIK FRANCUSKE REPUBLIKE ZAČASNI PREDSJEDNIK UDRUŽENJA FRANCE-PALESTINE.

Franceski cijonista, advokat Ferdinand Corcos član predstojništva francuskoga Keren Hajesoda bio je pred neki dan u privatnoj audijenciji kod predsjednika francuske republike, Doumergue-a. Gospodin Ferdinand Corcos informirao je predsjednika republike o ulozi Keren Hajesoda i Keren Kajemeta u izgradnji židovske Palestine i o ciljevima udruženja France-Palestine. Predsjednik republike izjavio je da francuski interes na Blizom Istoku leži u učestvovanju Francuske kod izgradnje židovske narodne domaje, u smislu mandata, koji je dan Velikoj Britaniji. Izjavio je sv je simpatije za cijonizam. Nadovezujući na tu audijenciju izmjenili su prijateljska pisma predsjednik udruženja France-Palestine i bivši ministar Justin Godard i predsjednik republike, Doumergue preuzeo je začasno predsjedništvo društva. Pored Doumergue-a pripadaju začasnom predsjedništvu Herriot, Painleve i Jules Cambon. Predsjedništvo društva čine gospoda: Godard, de Monzie, Albert Thomas, Paul Appel, Leon Blum, prof. Gide, Paul Langevin i Ferdinand Corcos.

48.500 funti za početak rada poljoprivredne radne godine.

Jerusalem, 25. XI. 25. (P. C.) Keren Hajesod stavio je cijonističkim poljoprivrednim naseljima na raspolaganje ukupnu svotu od 48.500 funti, da mogu energično početi sezone radove. Na početku svake poljoprivredne radne godine moraju se sva naselja opskrbiti marvom, sjemenjem itd., da mogu započeti najvažnije radove. Sa sigurnošću može se računati na stalno jačanje i širenje produkcije mlijeka i mliječnih proizvoda u novim kolonijama i ako nemiri u Siriji onemogućuju da se odanle sada dobave krave. Razna naselja dobivaju materijal, koji je potreban da se započnu potrebne gradnje.

O Solel Boneu.

Radnička građevna kooperativa Solel Bone primila je u prvom četvrtgodištu druge godine svojega djelovanja (maj do augusta 1925.) narudžbe za LE 86.600. Od toga otpada 49.000 funti na kotar Jafe, 25.000 na kotar Hajfu, 11.000 na kotar Jerusolima, a 1000 na kotar Tiberijasa. Najveće gradnje bijahu gradnja gradske škole u Tel Avivu, hotela u Tel Avivu, tvornice macota »Grands Moulins-a« u Hajfi, gradnje kuća i cesta u Afule, gradnje kuća i cesta u Afule, gradnje kuća, cesta i bunara u Herzliji, gradnje mostova preko Jarkona i kod Moce. Na dan 1. augusta bilo je kod Solel Bone-a uposleno 1715 radnika.

Governor Smith o izgradnji Palestine.

28. oktobra primio je izaslanstvo Membership Campaign Committees-a governor New Yorka Alfred Smith, jedan od vodećih političara Amerike i vjerojatni demokratski kandidat kod narednih izbora za predsjedništvo Ujedinjenih Država. Izaslanstvo ga je potanje informiralo o razvitku Palestine. Governor Smith rekao je u razgovoru, da se uvijek zanimao za cionizam, a naročito za palestinski rad američkih Židova. Primio je poziv delegacije, da učestvuje kod otvorenja cionističke kampanje u New Yorku, ako mu to bude dopuštili državni poslovi. U naročito srdačnom pismu dr. Stephen Wise-u iznio je Governor Smith svoje zadovoljstvo obzirom na apel udruženih Palestinskih Fondova i izjavio, da će oživljenje židovske kulture u Palestini blagoslovno odzvanjati u čitavom Židovstvu. (Ziko).

Otvorenje drugoga godišta na tehniči u Hajfi.

Pred kratko vrijeme svečano je otvoreno drugo nastavno godište na tehniči u Hajfi. Tehnici su ove godine dodana dva kurza o visokim gradnjama i o gradnji cesta, u koje je dosada upisano 27 slušača. Najavljeno je 45 slušača za te kurzeve iz Poljske i Litve.

Konferenca kvuca u Bet-Alfi.

Od 6.—8. novembra održala se u Bet Alfi konferenca radničkih kvuca (komunističkih grupa). Toj je konferenciji prisustvovalo 150 radnika, zastupnika 2600 drugova. Konferenca je tretirala sadanju situaciju pokreta kvuca, organizatorne zadatke kvuca i njihovih institucija i pitanje slabljenja pokreta kvuca. (Ziko).

Poale Cijon ne učestvuje u izborima za Asefat Hanivharim.

Referendum, koji je proveden unutar Poale Cijona o učestvovanju u izborima za Asefat Hanivharim donio je, kako »Davar« javlja, rezultat protiv učešća. Stranka prema tome ne istupa u izborima za Asefat Hanivharim.

Posljednje vijesti

Obavijest Cijonističke Egzekutive o sporazumu u Americi

BRZOJAV LIPSKOGA WEIZMANNU.

Savez Cijonista Krajevine SHS primio je dopis Egzekutive, u kojem se javlja, da je predsjednik Svjetske Cijonističke Organizacije dr. Hajim Weizmann dobio slijedeću brzojavku iz New-Yorka, datiranu 27. pr. mj. od vode američkih cijonista Lipskoga:

»Nakon dva mjeseca strateške mobilizacije cijonističkih sila za ujedinjeni palestinski fond uspio je napokon potpuni sporazum i rezultat programa mira na jučerašnjoj konferenci između Marshalla, Browna, Lipskoga i Newmanna te na dahnjoj konferenciji između Marshalla i Wisea. Rezultati su slijedeći:

I. Joint snižuje prvobitni iznos od 9 milijuna dolara za krimski projekt na 4½ milijuna dolara te daje 1½ milijuna dolara za Palestine Economic Corporation, a ostatak za kulturne i medicinske potrebe te za siročad u Palestini.

II. Marshallova grupa pristaje da potpuno saradjuje kod namirenja ujedinjenog palestinskog fonda (cijonistički drajev od 5 milijuna dolara). Op. ured. »Z.«, dajući svoj prinos te preuzimajući odgovornost za dio palestinskoga budžeta.

III. Marshall dolazi osobno na konferencu u Baltimore.

IV. Marshall pristaje, da odmah sazove organizacioni Komitet za Jewish Agency u svrhu pripreme za Vaš. dolazak u decembru te je spreman da saradjuje u našem pododboru, koji treba da izradi detalje za organizovanje Jewish Agency.

Židovska štampa izjavljuje danas, da je cijonistička stvar u američkom židovstvu postigla potpuni trijumf obzirom na prioritet Palestine.

Potpis: Lipsky.

* U nastavku na str. 9.

Weizman je na taj brzojav brzojavno čestitao Lipskome, te je isto tako pozdravio taj uspjeh brzojavima na Marshalla i Wisea.

Iz gornjega izazi, da tim sporazumom nije tangiran cijonistički drajev od 5 milijuna dolara, nego će se naprotiv uz pomoć Marshallove grupe provesti.

IZ JUGOSLAVIJE

Program boravka g. M. M. Usiškina u Jugoslaviji

U BEOGRADU.

G. Usiškin dolazi u Beograd u nedjelju dne 6. o. mj. te ostaje ondje 6. 7. i 8. o. mj. U Zemunu će ga dočekati članovi Povjereništva KKL, gg. dr. David Alkalaj i A. M. Koen. Ustanovljene su slijedeće priredbe: svečani doček na beogradskoj stanici sa strane predstavnika svih židovskih ustanova u Beogradu i provinciji; svečani govori gg. Usiškina, dra. Davida Alkalaja i Vrhovnog Rabina dra. Isaka Alkalaja u sinagozi »Bet Israel«; sastanak predstavnika svih židovskih ustanova i omladine u loži »B'ne Berit«; čajanka za novinare i dopisnike tuzemnih i inozemnih listova u sali kluba »Jedinstvo«; banket.

U ZAGREBU.**U srijedu, dne 9. o. mj.:**

U jutro: svečani doček na kolodvoru po delegatima svih židovskih i cijonističkih korporacija i društava;

prije podne: posjet u Gan hajeladim;

poslije podne: u 4 sata u Vijećnici Izr. Bog. Općine Omladinski zbor, na kojem govori g. Menahem M. Usiškin;

podveče: u pol 7 sati veliki miting u sinagozi, na kojem govori predsjednik Izr. bog. općine Dr. Hugo Koen i Menahem M. Usiškin;

poslije večere: u 9 sati komers (dvorana bit će označena u dnevnim novinama).

U četvrtak, dne 10. o. mj.:

prije podne: u pol 10 sati u Vijećnici Izr. Bog. Općine sjednica Zemaljskog Povjereništva KKL te povjerenika KKL iz pokrajine;

u 11 sati posjet u Cercle »Hatarbut« (Peščenica VI, br. 9) i predaja biste prof. Schapire;

poslije podne: sjednica R. O. Saveza Cijonista;

podvečer: u 6 sati sastanak reprezentativnih svih židovskih društava i korporacija te viđenih ličnosti zagrebačkoga židovstva u Vijećnici Izr. Bog. Općine.

★

Nakon završetka redakcije stigla nam je brzojavka Mjesne Cijonističke Organizacije iz Beograda, da će g. Usiškina primiti u naročitu audijenciju ministar za izvanjske poslove g. Ninčić.

PRIPREME U BEOGRADU I ZAGREBU ZA DO-LAZAK M. USIŠKINA.

U četvrtak 3. o. mj. održan je u Vijećnici Izr. Bog. Općine u Zagrebu pod predsjedanjem predsjednika Izr. Bog. Općine g. dra. Huga Kona sastanak predstavnika svih židovskih korporacija i društava, na kojem se je raspravio i ustanovio tačan program boravka g. Usiškina u Zagrebu.

U Beogradu je održan 21. pr. mj. sastanak kojem su prisustvovali: gosp. Vrhovni Rabin dr. Isak Alkalaj, predsjednik Saveza Cijonista dr. David Alkalaj, predstavnici obih veroispovednih opština Mjesne Cijonist. Organizacije, povjerenik KKL i predstavnici lože B'ne Brit. Na tom je sastanku pretresen i zaključen program boravka g. Usiškina u Beogradu.

Dr. HANTKE U BEOGRADU I ZAGREBU.

Član Direktorija KKL i berlinskoga biroa Keren Hajesoda, dr. Artur Hantke stigao je dne 29. novembra u Beograd, gdje je svoj trodnevni boravak posvetio Keren Hajesodu. U četvrtak, dne 3. o. mj. uveče prispio je dr. Hantke u stvari Keren Hajesoda u Zagreb. Iste je večeri održana sa gosp. dr. Hantkeom konferencija Radnoga Odbora kojoj je osim članova R. O. prisustvovao i g. Lav Stern.

U petak, dne 4. o. mj. održat će se u pol 9 sati uveče u Vijećnici Bogoštovne Općine šira konferenca sa članovima Radnoga Odbora, komisije KKL, predstavnicima svih zagrebačkih cijonističkih institucija i vidj njim cijonističkim ličnostima.

GRADSKI IZBORI U BRODU.**Židovi dobili dva gradska zastupnika.**

U nedjelju 29. novembra obavljani su u Brodu izbori za gradsko zastupstvo. Od upisanih 3441 izbornika glasalo je 1874, dakle nešto preko 54%. Židovski građani postavili su svoju listinu sa dr. Abramovićem predsjednikom Izr. bog. općine na čelu, za koju je palo 133 glasova, a izabrana su prema tome dva grada zastupnika sa židovske liste. Ostale stranke postignule su slijedeći rezultat: HSS 10 mandata (733 glasova); Narodna Radikalna Stranka 3 (210); Nezavisna Radnička Partija — Komunisti 5 (376); Gostioničarsko-pekaarsko-mesarska listina 2 (135); Samostalno-demokratska Stranka 2 (127).

NAŠE BOGOŠTOVNE OPĆINE ZA KEREN KAJEMET.

Uprava Keren Kajemet LejIsrael upravila je na sve općine apel, da u budžetu votiraju izvjesnu svotu za KKL. Kao jedna od prvih općina javila se vukovarska s lijepim iznosom od 3000 dinara. Naši su nam prijatelji iz više mjesta javili, da su i njihove općine votirale iznose za Keren Kajemet, ali budući da još nismo dobili službenih obavijesti, objelodanit ćemo nakon primitka odnosnih zaključaka u našem listu dalnje rezultate ove akcije.

Naše su općine već u više navrata pokazale, da imadu razumijevanja za veliki zadatak Keren Kajemeta za izgradnju Erec Jisrela. Sad se radi na tome, da svi prinosi bogoštovnih općina postanu stalna stavka u budžetima tih općina i da se time daje poticaj svim Židovima bez razlike naziranja da podupiru ovaj veliki instrumenat za nabavu zemljišta u Erec Jisraelu.

VIJESTI IZ SARAJEVA.

Nastupili su zimski mjeseci i rad se je u raznim židovskim društvima i institucijama intenzivirao.

Židovsko Omladinsko Kolo (o čijem radu je opširnije izvješteno u Vjesniku SZOU) počelo je da priređuje svake nedjelje interesantna predavanja, koja omladina veoma dobro posjećuje. Dolazi oko 100 članova. — Radničko društvo »Poale Cijon« radi na osnivanju tečajeva, u kojima će se predavati razni predmeti, a naročito trgovački, jer među članovima ima priličan broj trg. pomoćnika i maloobrtnika. — Mjesna Cijonist. Organizacija priredila je u sefardskom hramu svečanost prigodom obljetnice Balfourove deklaracije, na kojoj je održao govor g. nadrabim dr. Moric Levi, a g. nadkantore Altarac otpjevao 26. psalam i Hatikvu. Mjesna Cijonist. Organizacijama priređuje 19. decembra u Narodnom Pozorištu veliku Makabejsku svečanost za koju se prave velike pripreme. — 18. o. mj. priredilo je Jevr. pjev. društvo »Lira« u zajednici sa Srpskim pjev. društvom »Sloga« uspjeli koncert, na kojem je među inim »Lira« otpjevala 103. psalam od Levandovskog, te u zajednici sa »Slogom« V. i VII. rukovet od Mokranjca te Griegovu Domovinu. — Jevrejski klub preselio se iz svojih dosadanih prostorija u hotelu »Evropa« u svoje nove prostorije na Stepinoj Obali u kojima se do nedavno nalazila Jevrejska Centralna Banka. 21. pr. mj. proslavljeno je otvorenje novih prostorija sa svečanim sijelom, na kojem su govorili gg. dr. Bauer, Mojsije Montiljo, Silvio Altarac, dr. Benan, inž. Grof i Bernardo Klein. Posebni orkestar odsvirao je državnu i cijonističku himnu, a zatim se je održala zabava. Sijelo je bilo veoma dobro posjećeno. Na sijelima kluba govorila su u posljednje vrijeme gg. prof. Avram Papo o herb. pjesniku Šaulu Černihovskom, a dr. Mojsije Zon o temi »Vremena i ljudi«. — Na jednoj od prošlih sjednica »La Benevolencije« zaključeno je povjereništvo u Zagrebu, prema predlogu Jevr. Sef. Stud. Kluba u Zagrebu, predati istome klubu, koji će provesti predradnje, da se i u Zagrebu osnuje podružnica »Benevolencije«; u tu svrhu bit će u Zagreb odaslan naročiti delegat. Odbor za gradnju nove sefardske sinagoge zaključio je, da se sa gradnjom imade započeti u martu iduće godine, te da se prvobitni proračun za tu gradnju snizi za nekoliko milijuna. Time se ne će ništa promijeniti na prvoj osnovi obzirom na opseg i glavno raspoređenje novoga hrama, te se promjene isključivo tiču vanjskih ukrasa (fasade, ornamenti itd.) i same kvalitete materijala za te ukrase. — Aškenaška bog. općina pridružila se je svojevremeno protestu radi uvadjanja prisilnog nedjeljnog počinka i u tom smislu se obratila i Savezu Jevr. Veroisp. Opština.

Savez je odgovorio da o tome vodi računa i da je u tom smjeru poduzeo korake kod ministarstva vjere i ministarstva socijalne politike. — Sarajevski tjednik »Jevrejski Život« obratio se u zadnje vrijeme na Sefarde naše kraljevine, da popravi svoj teški financijski položaj u kojem se nalazi i koji mu prijeti da eventualno obustavi svoje daljnje izlaženje. Čujemo da se ta akcija s uspjehom provadja, te da ima mnogo vjerojatnosti da »Jevrejski Život« ne će morati obustaviti svoje izlaženje. — Sefardska bog. općina votirala je »Jevrejskom Životu« potporu za ovu godinu. »Nar. Ž. Svijest« donša u polemičnom članku, da ta potpora iznosi 10.000 dinara.

OSNIVANJE DRUŠTVA JEVIJSKIH SREDNJOŠKOLACA U SKOPLJU.

(Od našeg redovitog dopisnika).

Inicijativom g. Josefa Behara, ravnatelja osnovne jevrejske škole u Skoplju, a po prethodnom odobrenju direktora ovd. muške i ženske gimnazije, osnovano je u nedjelju 29. novembra Društvo Jevrejskih Srednjoškolaca u Skoplju. G. Behar pozvao je za taj dan u školu sve učenike i učenice gimnazije od III. razreda dalje. Poduzim govornom nastojao je g. Behar da objasni mladincima kakve sve koristi mogu oni imati, kad su organizovani u jednom društvu. On je potanko obrazložio, kako treba društvo da izgleda i da radi, pa je naglasio potrebu stupanja u SZOU., od koga će društvo stalno dobiti upute i materijala za rad. Upoznajući ih sa »Gideon«-om i »Haaviv«-om, on je njima preporučio da se pretplate na njih, te je napokon govorio i o »Židov«-u i ostalim jevrejskim novinama u našoj kraljevini.

Riječi g. Behara prisutni su slušali sa velikim interesovanjem i sa osobitim oduševljenjem i jednoglasno su izjavili, da su pripravnici da osnuju jedno društvo. Zatim se je prešlo na izbor odbora, u koji su ušli: Hajim Hazan, predsjed.; Hajim Kalderson, potpredsjed.; Kašutto, tajnik; Hajim Mizrahi, referent za »Gideon« i »Haaviv«; Riketta Souris, blagajnik; Žulijeta Rafael, knjiž. i Marika Beraha, referent za nacij. fond. Govoreći o imenu, koje treba dati društvu, oni su čudnovato svi — kao da su se prethodno dogovorili — izabrali ime »Gideon«.

Pošto je odlučeno da sva saopštenja društvenog odbora budu objavljivana u sobi jevr. škole, gdje oni dolaze na predavanja hebr. jezika i historije, oni su se razišli, osim izabranog odbora, koji je ostao da održi svoju prvu sjednicu.

Nakon toga održana je sjednica odbora, na kojoj je g. Behar potanko upoznao odbor sa dužnostima i naglasio da oni trebaju samostalno da rade, obećavši im, da će ih redovito i vazda pomagati u radu.

Na narednom sijelu bit će predavanje posvećeno biblijskoj temi o sudiji Gideonu, a predavat će predsjednik udruženja h. Hajim Hazan.

150-GODIŠNJICA BOGOŠTOVNE OPĆINE U SUBOTICI.

Bogoštovna općina u Subotici slavi, kako smo već javili, 8. decembra ove god. 150-godišnjicu svojega opstanka. Općina je formalno osnovana godine 1786., ali je već ranije djelovala. Te je godine brojila općina 12 porodica. Prvi njen predsjednik bio je Josef Herschel. U to su vrijeme morali Židovi u Subotici još uvijek plaćati tako zvani tolerancijoni porez. Godine 1805. smio je krojač Jakob Löbl da šije samo za Židove. Prvi hram sagradila je općina godine 1800. i to u jednom dvorištu, jer ga nije smjela da podigne na uličnoj fronti. U isto vrijeme sagrađena je Mikva. Tada su Židovi u Subotici imali svoj naročiti rajon: smjeli su se nastaniti samo u trim odredjenim ulicama. Godine 1867. uklonjena su konačno sva ograničenja. Općina, koja danas broji nešto preko 1000 porodica, sagrađila je godine 1902. veličanstveni hram, koji slovi kao najljepši u kraljevini. Preko dva decenija stoji na čelu općine dr. Adolf Klein kao njen predsjednik, a kojih deset godina nadrabinom je te općine dr. Josef Gerson.

Subotička općina slavi rijetku slavu. Zapravo proslavljuje 150-godišnjicu dolaska prvih Židova u Suboticu. Ta slava subotičke općine izgleda da nema onoga duha, koji bi čitavoj općini podavao hrabre srčike za budućnost. U toj općini nema danas duha obnove, koji pomladjuje i ojačava židovstvo dajući mu garancije za bolju budućnost. Želimo joj zbog toga da svojom proslavom započne novu eru, u kojoj će kao ugledan član jedne aktivne cjeline živo saradivati u renesansi židovskoga naroda.

Židovsko narodno društvo u Zagrebu

priredjuje

u subotu, dne 5. decembra
u 8 i pol sati uveče

u Vijećnici bogoštovne općine

Proslavu petgodišnjice Histadrut Klalit

(Opće židovske radničke organizacije u Palestini)

Govorit će:

g. dr. Aleksander Licht i
g. Hans Nochsinger.

PREDAVANJE SVEUČ. PROF. Dra. GRGE NOVAKA U Ž. N. A. D. »JUDEJE«.

U nizu javnih predavanja, koje priredjuje tokom ovog semestra Žid. Nar. Akademsko Društvo »Judeja« za žid. građanstvo i omladinu, održao je u srijedu 2. decembra u punoj Vijećnici Izrael. Bog. Općine veoma poučno i interesantno predavanje sveučilišni profesor gosp. Dr. GRGA NOVAK o temi: »ULOGA ŽIDOVA U TRGOVAČKOM RAZVITKU DALMACIJE«. Radi ograničenosti prostora u ovome broju donijet ćemo u sljedećem »Židovu« potanji izvještaj o tome predavanju, za koje držimo, da je od potrebe da ga i široki krugovi naše javnosti potanje upoznaju. Za sada bismo htjeli tek spomenuti, da je to bilo prvi puta, na koji sveučilišni profesor govori u Zagrebu u kojem židovskom društvu, pa zato zahvaljujemo i g. prof. dru. Grgi Novaku, što se je pripravno odazvao pozivu »Judeje«, a i akademskom društvu »Judeji«, koje je dalo inicijativu za to predavanje. Sijelo je bilo dobro posjećeno od omladine i građanstva, pa ćemo u sljedećem »Židovu« potanje izvijestiti o sadržaju predavanja.

★

Budući da će sljedeće nedjelje boraviti u Zagrebu g. M. M. Ušiškim, to se sljedeći tjedan ne će održati nikakvo predavanje. Daljnja javna predavanja »Judeje« nastavit će se — radi božićnih univerzitetskih ferija — sredinom januara.

IZVANREDNO SAVEZNO VIJEĆE SAVEZA JEVIJSKIH VISOKOŠKOLACA.

Izvanredno Sav. Vijeće Jevr. Visokoškolaca održat će se u nedjelju, dne 6. o. mj., u Vijećnici Izrael. Bog. Općine u Zagrebu. Početak u 9 sati prije podne.

OKO AUTONOMNE OPĆINE ZAGREBAČKIH ORTODOKSA.

Izvanredna glavna skupština »Udruženja Starovjeraca«.

U nedjelju dne 29. novembra održalo je »Udruženje Starovjeraca« izvanrednu glavnu skupštinu, da odluči, hoće li poći sa grupom, koja je dobila autonomiju ili će i dalje ostati unutar jedinstvene zagrebačke općine. Skupštini je prisustvovalo nešto preko 30 članova i sve do glasovanja protekla je u potpunom miru. Nije bila prisutna grupa g. Herškovića. Skupštini je jedno vrijeme prisustvovao i predsjednik Izraelitske bogoštovne Općine gosp. dr. Hugo Kon.

Oko 11 i po otvorio je skupštinu predsjednik udruženja gosp. Lavoslav Rothstein. Povukao je paralelu između sidre, koja se dan prije čitala i između razvitka ortodoksne općine. Nadalje je spomenuo, kako je 1906. oduzeta autonomija dotadašnjoj ortodoksnoj općini. Hvalio je odličan postupak vodstva zagrebačke općine prema ortodoksima, koji su unutar te općine imali stvarno potpunu autonomiju. Iznio je neke detalje o tom, kako su se skupljali potpisi za molbu na ministarstvo.

Iza gosp. Rothsteina uzeo je riječ gosp. dr. Kon, pa je u stvarnom i uvjerljivom govoru iznio stajalište bogoštovne općine, istaknuvši jasno i pregnantno, koliko je sa raznih gledišta potrebno jedinstvo. Prema vani treba jedinstvene reprezentacije, a prema unutra može i valja da postoji potpuna autonomija. Grupa, koja je išodila autonomiju, dobila ju je, jer je zavela ministar-

stvo u bludnju. Dr. Kon je dalje iznio, što će se poduzeti, da se ovako dobivena autonomija poništi. Živo odobravanje popratilo je završne riječi dra. Kona, kojima je ponovno naglasio potrebu jedinstva i štetu, koju nam nanosi cijepanje. Dr. Kon htio je da nakon svoga govora ode sa skupštine, ali je živo nagovaran od velikoga dijela skupštine pristao da sasluša još nekoliko govornika u debati.

Gospodin Engelsrath je za autonomiju, ali uz neke promjene. Tražio je, da se pita jedan viši ortodoksni forum, pa da onda čiste savjesti mogu svi primiti konačno rješenje. Velik se dio skupštine bučno protivio tome.

Dr. Steinhart se odlučno protivio autonomiji, koju je dobila grupa oko gosp. Herškovića. On je principijelno protiv nje, jer je drži škodljivom za ortodoksiju. Predlaže, da se zabaci prijedlog gosp. Engelsratha i da se otkloni autonomija, jer nije zakonita.

Prije prelaza na glasanje napustio je skupštinu dr. Kon, a gosp. Rothstein iznio je neke detalje iz statuta, koje je potvrdilo ministarstvo onoj grupi. Uredili su si klase porezovnika (I. razred plaća godišnje 20.000 dinara, II. razred 10.000, a III. razred 5000 dinara) Od 62 člana udruženja brani autonomiju svega 7 ljudi. I on bi bio za autonomiju, kad bi ona bila dobra za Zagreb. Dalje je iznio neke detalje o događajima, koji su se dešavali unutar redova ortodoksa, iza što je gosp. Heršković dobio rješenje od ministarstva. Nakon što je g. Engelsrath ponovio svoj raniji prijedlog, da se odabere naročiti Bes-din, koji će donijeti odluku o toj stvari, iznio je gosp. Rothstein tačno, što je učinio, da se dodje do rješenja u duhu prijedloga gosp. Engelsratha. On je kao predsjednik udruženja odabrao jednog rabina za Bes-din, a izbor drugoga prepustio je grupi g. Herškovića. Ta dva rabina birali bi za predsjednika trećega. Sekretar udruženja g. Hessel otišao je s ovakovim uputama do g. Herškovića, ali grupa tog gospodina nije pristala na ovu soluciju, pa nije potpisala očitovanje, kojim bi se obvezala, da će se podvrći Bes-dinu trojice ortodoksnih rabina.

U javnom glasanju, koje se iza toga provelo, a koje je bilo vanredno živo, glasovalo je 27 prisutnih članova protiv autonomije, 1 je glasovao za, a 5 članova nije glasovalo.

Nakon toga zaključena je skupština.

Ispravak gospodina Herškovića.

Smatramo našom moralnom dužnošću, da stranci, koju smo kritikovali, dademo prilike, da se u našem listu brani i ako smo stvarno dužni, da donesemo samo činjenički ispravak. Zbog toga donosimo niže članak potpisan po gospodinu Aleksandru Herškoviću, u kojem se replicira na naše navode u bilješci u 51. broju »Židova«. Taj članak donio je u našu redakciju sam gosp. Heršković.

Medjutim u toj članku ima nešto direktne replike na pojedinosti, ali nema onoga, što je najglavnije: nema opravdanja za postupak, kojim su gospoda došla do autonomije, a ni za samu autonomiju. Iz lojalnosti uvrstili smo ovaj članak, u kojemu pisac operira sa odanošću vjeri otaca i Tori protiv naše bilješke, kao da nas »smetaju odredbe Tore«. Tu se hoće pobiti naša tvrdnja, da su mimošli Savez Jevrejskih Veroispovednih Opština, korekturom, da su činili sve po uputi predsjednika Saveza Ortodoksnih Općina, a jednako nam se podmeće, da smo u toj našoj bilješci rekli, da su oni (grupa g. Herškovića), zaveli u bludnju i gosp. Vrhovnoga Rabina. U članku nije demantovana naša tvrdnja, da je autonomija isposlovana po trojici advokata. Mi nismo tvrdili da je odbijena molba, koja je direktno poslana ministarstvu, nego smo govorili, da je svojedobno (a to se desilo ranije) nadležna oblast u Zagrebu odbila molbu za autonomijom. Mi i dalje odlučno tvrdimo, da je postanak autonomije općine, za koju gosp. Heršković potpisuje kao njen predsjednik, nelegalan i neispravan. Lične prepirke unutar »Udruženja Starovjeraca«, sitne kehilske svadje stvar ne opravdavaju.

Mi ne sumnjamo u predanost Tori i vjeri otaca, na koju se poziva gospodin Heršković. U nje, ga bez sumnje ima te predanosti. Ali je očita profanacija Tore i vjere naše, ako se ono, što su on i njegovi pristaše počinili, hoće da brani Torom i vjerom. Bojovna ortodoksija iz Vojvodine, koja je stvorila Savez Ortodoksnih Općina (u nje-

mu ima svega neko 6 općina), zadržala je i u Zagrebu. Općina gospodina Herškovića ulazi u taj Savez. Pa za volju povećanja ortodoksnoga saveza, zašto da se ne riskira lom u Zagrebu. Ovdje treba, čini se, tražiti izlazište svega, što se tu desilo.

To je pitanje, na koje ćemo se naročito svratiti, a diskusiju sa g. Herškovićem smatramo ovime završenom. — Uredništvo »Židova«.

Gospodine uredniče!

U broju 51. Vašeg cij. tjednika od novembra 1925. na strani 5., a pod naslovom »Tri bogoštovne općine u Zagrebu« prikazano je posve neispravno obnovoženje autonomne izraelitske ortodoksne općine u Zagrebu, a naročito želi pisac tog članka mene u čudnom svijetlu prikazati, pa Vas toga radi molim, da mi u Vašem cij. časopisu malo prostora ustupiti izvolite. Konačno se ne radi o meni, već o našoj svetinji, o vjeri naših otaca, kojoj sam ja i moji sumišljenici strogo u smislu svetog pisma dušom i tijelom posve predani, a što to naglašujemo — ni pisac odnosno članka ne poriče.

Pisac ispravno navadja, da su zagrebački ortodoksi do god. 1906. imali svoju posebnu autonomnu ortodoksnu općinu, koja je bila posve neovisna od Zagrebačke izraelitske bogoštovne općine i ispravno navadja, da je god. 1906. tu autonomiju izgubila, a bivši njeni članovi prisajedinili su se Zagrebačkoj izraelitskoj bogoštovnoj općini. Autonomiju je izgubila općina zato, što je općina primala i takove članove, koji nijesu bili ortodoksni, a pristupili su u ortodoksnu općinu lih zato, što su kao takovi plaćali mnogo manji porez, nego što bi ga plaćali, da su ostali članovi izraelitske općine.

Ispravno nadalje navadja pisac, da se je zadnjih nekoliko godina pojavila želja kod starovjera, da se stvori posebna ortodoksna općina, i to lih iz čisto vjerskih razloga.

Sad ali postaje pisac odnosno članka posve neobjektivan i osoban, i želim ispraviti njegove neispravne navode, jer nas pisac prikazuje onamo, kao da smo svoju autonomiju iznudili: »mudro i savremeno«. »Heršković udesio je stvar tako, da su se i neki malodobnici iz porodice tog gospodina potpisali« — »angažirana su trojica odvjetnika — jedan iz Zagreba, a dvojica iz Beograda, koji su i narodni zastupnici« — »mimoidjen je Savez jevrejskih općina« — »prljavo djelovanje« — »denunciraju svoju braću« te kao da smo zaveli u bludnju Ministarstvo Vjera, vrhovnog rabina itd.

Sve to ne stoji, a postanak autonomne naše općine je bio posve legalan, ispravan, a naš rad otvoren.

Današnji naši protivnici gg. Rothstein i drugovi bili su oduševljeni zagovornici našeg nastojanja za polučenje autonomne ortodoksne općine, te sam ja kao potpredsjednik udruženja starovjera, obavijestio o našoj nakani predsjednika saveza iz Subotice, te je ovaj odobrio, da se provedu sve predradnje, da se stvori autonomna

Tom je prilikom g. Rothstein kao predsjednik udruženja naročito ovlastio mene i g. Hirsch-a, da sve poduzmemo za ostvarenje našeg cilja, te nam je predsjednik saveza dao za to potrebne upute i savjete.

Ja sam tada u pratnji g. Rothsteina obišao (g. Rothstein je došao po mene fijakerom u moju radnju), potpisane, koji su tada u prisuću g. Rothsteina potpisali molbu za autonomiju. — Ta molba nije nikada bila odbita, već je baš na tu istu molbu riješenje Ministarstva uslijedilo, a niti je tko takovu molbu potpisivao a niti podnašao.

Prema tome nije Vaš dopisnik ispravno Vas izvijestio, kad je tvrdio, da smo mi mimo saveza što poduzimali — već je istina naprotiv, da smo sve što smo poduzimali, činili po naročitoj uputi predsjedništva saveza ortodoksnih općina.

Ja želim što dopisnik tvrdi, da je odnosni naš

podnesak na ministarstvo potpisan po malodobnicima moje porodice, već je naprotiv istina, da su taj podnesak potpisali zreli ljudi, Židovi ortodoksi — najbolji naši vjernici — a među njima i predsjednik g. Rothstein i zač. predsjednik gosp. Engelsrath.

Medjutim ne nalazim za shodno, da Vam gospodine uredniče oduzimam prostora sa navodima naše molbe, već će biti dovoljno, da Vam još saopćim, da je gospodin vrhovni naš rabin gosp. dr. Alkalaj naš pokret osobito pozdravio i da je Ministarstvo Vjera pozivom na čl. 12. Ustava kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, — jer je ortodoksni vjerski pravac priznat kao samostalan i usvojen za cijelo područje kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i da se kao takav imade priznati u svim pravnim oblastima sa svim pravima i povlasticama, što ih državni Ustav i zemaljski zakoni daju ustavno usvojenim vjerama — dalo nama pravo, da i mi izraelite ortodoksi osnujemo samostalnu ortodoksnu izraelitsku bogoštovnu općinu u Zagrebu.

Ovo riješenje izdao je gospodin Ministar Vjera dne 17. X. 1925. pod br. V. 13.834 — 1925.

Nas čudi, da pisac članka nama zamjerava, što naš statut imade određaba, prema kojima mogu samo pravi ortodoksi biti u upravi općine. — Ta za Boga, jesmo li ortodoksi ili nismo? Zar imade u statutima nešto, što se protiv striktnim odredbama naše vjere. Zar pisca smetaju odredbe Tore? Zašto smetaju pisca članka, da se je našlo u Zagrebu ortodoksa, koji bar nešto do Toru drže? Mi ćemo biti svakako najsretniji, ako se što više ortodoksa u našu općinu začlani — ali to moraju u istinu biti ortodoksi, koji će u istinu izvršivati sve one dužnosti i obveze, koje nam propisuje Tora.

Medjutim se je na predzadnjoj sjednici pokazalo, da g. Rothstein nije više zagrijan za autonomiju, a jer nam je na srcu, da ne bude među našom braćom Židovima afera, to smo lojalno rekli. Mi ne ćemo nikome smetati niti biti na teret. Tko je u istinu ortodoks, neka ide s nama i primiti ćemo ga najsrdacnije.

Na našu neobičnu radost moramo, gospodine uredniče konstatirati, da broj članova — pravih ortodoksa — koji se ne žacaju obdržavati propise Tore — svaki dan raste, a Vama zahvaljuje na ustupljenim riječima odani Vam

Aleksander Heršković,
predsjednik Zagrebačke Ortodoksne Bogoštovne Općine.

Službena saopćenja

Sa sjednice Radnog Odbora Saveza Cijonista.

Na sjednici R. O., koja se je održala u srijedu 2. decembra, riješavani su najprije tekući poslovi i prispjela pošta.

Sjednici je prisustvovao i g. Lav Stern, koji je referirao o predaji Keren Hajesoda kuratorijumu u Beogradu, koju je predaju obavio na poziv R. O. Nakon tog izvještaja izražava se zapisnička hvala g. Lavu Sternu, što se odazvao zamojbi R. O. i proveo predaju. Primljen je na znanje program boravka g. M. M. Usiškina u Jugoslaviji. Gosp. Drago Steiner zastupat će R. O., a Upravu Keren Kajemeta za Jugoslaviju glavni tajnik g. dr. Alfred Singer, kod boravka g. Usiškina u Beogradu.

Advokat dr. Pavao Beck, Zagreb preselio je svoju advokatsku kancelariju u Berislavićevu ulicu br. 17., telefon br. 9—19.

Kod Misrada SZOU., dobiva se vrlo ukusna i već češće s mnogo strana pohvaljena knjiga »Jüdischer Almanach« i to uz cijenu od Din. 36. — U toj lijepoj knjizi, koja ne bi smjela da fali ni u jednoj židovskoj obitelji, imade vrlo poučnih i lijepih članaka dr. P. H. Chajesa, nadrabina iz Beča, gdje Anite Müller-Cohen, Wolfgang v. Weisla, Arnold Zweiga, Franza Werfela, Stefan Zweiga, Felixa Salterna, Hansa Kohna, Roberta Welttscha, Hugo Bergmanna i mnogih drugih uglednih židovskih pisaca. Osim toga je knjiga ukrašena vrlo lijepim, originalnim slikama i crtežima, te svojom ukusnom opremom i vanrednim sadržajem stiče svuda veliko priznanje. Adresa Misrada Sav. Žid. Oml. Udr.: Zagreb, Ilica 31.

Iz zagrebačkih društava

VELIKI OMLADINSKI ZBOR PRIGODOM BORAVKA M. M. USIŠKINA U ZAGREBU

održat će se u srijedu 9. o. m. u 4 sata poslije podne u Vijećnici Izrael. og. Općine, pa se pozivaju članovi Žid. Nar. Akad. Društva »Judeje«, Žid. Omladinskog Kola, Ahdut Hacoim, »Makabija« (omladinci), Jevr. sef. stud. kluba i »Baruchowa«, da u što većem broju prisustvuju ovom zboru.

Hanhaga Saveza Žid. Oml. Udruženja.

VELIKA HANUKA PRIREDBA U ZAGREBU.

U nedjelju, dne 20. decembra poslije podne održati će se u Narodnom Kazalištu u Tuškancu, velika HANUKA PRIREDBA, koju priređuje Židovska pučka škola u zajednici sa ostalom omladinom. Priprave za tu priredbu su u punom toku, a interes za tu priredbu među židovskim građanstvom, napose među omladinom i najmladima je veoma velik.

IZ ŽIDOVSKOG NARODNOG DRUŠTVA U ZAGREBU.

Pozivaju se Židovi i Židovke, da se upišu u Židovsko Nacionaalno Društvo u Zagrebu.

Prijave za upis prima društveni blagajnik g. Salamon Papp, Zagreb, Boškovićeva ulica 34, telefon 28—85. Članarina iznosi mjesečno Din. 10.

Podjednako se umoljava svatko, da kod upisa očituje, da li i koji stalni prinos želi davati za uzdržavanje tečajeva za hebrejski jezik.

Odbor Židovskog Narodnog Društva.

Predavanje gosp. Lava Sterna u Žid. Oml. Kolu.

U nedjelju dne 22. novembra predavao je gosp. Lav Stern u nastavku svoga ranijeg predavanja o razvitku organizovanoga cijonizma i pojedinim institucijama. U odljem razlaganju prikazao je g. Lav Stern postanak, razvitak i važnost pojedinih institucija, veoma je informativno prikazao rad organizacije i Keren za vrijeme rata i u prvo izaratno doba. Ocrtao je nastojanje frakcija unutar Cijonističke Organizacije a sistematskim je prikazom došao i do najnovije situacije u pokretu i tu je na lagan način iznio i objasnio suvremene probleme pokreta, njegove organizacije i rada u Palestini. Na jednom od društvenih sastanaka govorit će g. Lav Stern o razvitku cijonizma u Jugoslaviji i o Savezu Cijonista.

OKO OSNUTKA ŽID. PJEVAČKOG DRUŠTVA U ZAGREBU.

U zadnje se vrijeme opaža živo kretanje među svim slojevima zagrebačkih Židova u pogledu osnutka zasebnoga židovskog pjevačkog društva. Iza raspada Makabijevog pjevačkog zbora, mnogo je puta pokušala omladina da ispuni tu prazninu, koja je nastala u kulturnom i društvenom životu zagrebačkih Židova. Tim više, što od rasapa Makabijeva zbora u hramu pjevaju plaćeni nežidovski pjevači. Koliko se god zbog te nevolje kimalo glavom, učinilo se nije ništa. Pojedinačni pokušaji omladine bili su već unapred osudjeni na neuspjeh, jer nijesu nailazili ni na odziv ni na pomoć građanskih slojeva. I tako nakon duge stanke skrštenih ruku — počinje danas opet da se intenzivnije raspravlja o židovskom pjevačkom društvu, a time u vezi i o pitanju židovskoga templ-hora. Izgleda, da će ovaj puta doista uspjeti realizirati te dugogodišnje planove, to više, što je ovaj puta preuzela inicijativu sama bogoštovna općina. Zagrebačka žid. bogoštovna općina time, eto, u nizu svojih kulturnih i blagotvornih čina, udovoljava važnoj i časnoj zadaći, za koju će joj, ako uspije, biti zahvalan svaki Židov, koji je osjećao težinu toga našeg nedostatka. Momentano se vode različiti pregovori, koji treba da prebrode sve tehničke

Perzijski sagovi

U VELIKOM IZBORU STIGLI

GLAD I DRUG

PRIJE

FILIP HAAS i Sinovi

ZAGREB JELAČIĆEV TRG 28. I. KAT

Telefon 28—78.

~: FOTO-ATELIER ~:
WEINRICH I DRUG - ZAGREB
ILICA 34 TELEFON 7-59

Lijepa i moderna izradba.

Umjerene cijene.

poteškoće, koje se nagomilavaju prije osnivačke glavne skupštine, dakle prije samoga rada društva. Mi ćemo se kojom prilikom još osvrnuti na to pitanje, za koje držimo da je od veoma velike važnosti te ga prema tome treba prešno i savjesno riješiti. Budu li se i gradjanstvo i omladina u dovoljnoj mjeri založili za realizaciju toga društva, vjerujemo, da ni uspjeh ne će izostati.

Iz Cercle Hatarbuta. — U subotu, dne 5. o. mj. u pol 9 sati uveče predaje u društvenim prostorijama g. dr. Lavoslav Šik.

Hug Ivri održaje svoj redoviti sastanak svakoga utorka u 8 i po sati u »Židovu«.

Umjetnost

BRILOVA BISTA »Dr. HERMANNA SCHAPIRE«.

Dne 10. o. mj. predaje jevrejsko kulturno društvo »Cercle Hatarbut« svečanim načinom gosp. Ing. M. M. Usiškinu bistu dra. Hermanna Schapire sveučilišnoga profesora u Jeni, osnivatelja KKL i jednoga od glavnih inicijatora osnivanja hebrejskoga univerziteta.

Bista je djelo našeg mladog kipara Slavka Brila, kojemu je povjerena izradba iste još svojevremeno sa strane članova Hatarbuta. Možemo reći, da je umjetniku Brilu zadaća dobro uspjela. Zadubivši se u veliko misaono djelo jevrejskoga velikana stvorio ga je umjetnik u času, gdje mu je genijalna misao pred duhovnim okom sazrela do realnosti. Djelo nije shvaćeno kao čisti fotografski portre, i ako je sličnost posvema donešena, već je ona idejno komponovani rezultat jedne snažne ličnosti. Umjetnik uspio je, te se uživio u ideju dra. Hermanna Schapire tako, te je donešenim portretom utjelovio ideju samu: stvorio je umjetninu, doista vrijednu onoga, koga prikazuje i ideje, koju isti utjelovljuje. Duševnoj je snazi Hermanna Schapire dala živi izražaj umjetnička intuicija Brilova.

Kao kod svih dosadašnjih Brilovih djela (na pr. »Mojsjev« izraz gnjeva), tako se i kod Schapire ispoljuje jedna temeljna nota, koju nam umjetnik daje: to je ono imanentno duševno, koje on lakom donasa, te smo i mi prisiljeni zadupsti se u ideju, proživjet je s njime i izraditi u nama. Umjet-

nik nas sili, da gledajući njegovo djelo, reagiramo, te prosljedimo putem, kojim je on išao.

Fino izradjena plemenita glava sa pogledom uperenim stanovitom cilju, te mekanom bradom koju kao u misli hvata ruka, koja sama po sebi zavredjuje studij — tako vidimo Schapiru koga si zamišljamo, kao da stoji u potpunoj veličini zaogrnut plaštem, što ga drži druga ruka. Tim je ujedno dan djelu pokret i postignuta jedinstveno komponovana cjelina.

Gledajući taj portre riješili smo se svih »izama«, jer prevladava osjećajnost i uvjerenje, da samo ljubav, koja je ujedno udvojena i ujedinjena može da stvori takovo djelo: to je ljubav za umjetnost kojoj se Bril predao; ljubav za jevrejstvo, koja ga ispunjava. I samo tako moglo je nastati djelo iz kojega se zrcali kongenijalnost umjetnika sa duševnim vodjom.

Jevrejsko Jugoslavije može da se ponosi time, što daje »Svetoj Zemlji« ne samo haluce i materijalna sredstva, nego Brilovim djelom umjetničku kulturnu vrednotu. Bilo bi poželjno, da svi naši jevrejski velikani budu na tako dostojan način ovjekovječeni, te udju u »Obećanu Zemlju«. Veselimo se, da će Brilov Schapira dobiti dostojan okvir u univerzi na brdu Skopusu.

R. Veith.

VJESNIK SAVEZA ŽIDOVSKIH OMLADINSKIH UDRUŽENJA.

Broj 12.

4 Xl. 1925.

IZ MISRADA S. Ž. O. U.

OMLADINSKI ZBOR USIŠKINA U ZAGREBU.

U srijedu 9. o. mj. u 4 sata poslije podne drži g. M. M. Usiškin u Vijećnici Izrael. Bog. Općine u Zagrebu (Palmotićeva ulica 16, prizemno, desno) omladinski zbor, pa se pozivaju savezna udruženja iz obližnjih mjesta, da u što većem broju dodju na taj zbor ili da barem pošalju svoje delegacije. Na večer istoga dana (u pol 7 sati) mogu prisustvovati zboru u hramu.

Iz Ahdut Hacoim.

Iza kako se brisao iz Ahduta cofejski kibuc Brod te pokušni kibucim Novi Sad, Sisak i Osi-

jek — sastoji se danas Ahdut iz cofejskih kibucim Sarajevo i Zagreb te iz pokusnih kibucim Mitrovica, Ruma i Vinkovci. Osim toga ima tri cofim člana pojedinca. Tehnički dio rada svladava Misrad (Biro) Ahduta, kojemu je na čelu član Hanhage (vodstva) Ahduta. Misrad je u pismenom kontaktu sa svim stanicama Ahduta te podržaje medju njima vezu izdavanjem opširnih izvještaja o radu, zatim anketama, umnožavanjem literarnih radova pojedinih cofim itd. Misrad je potaknuo t. zv. zadrugarska pisma. To su pisma, članci, pjesme itd., ukoliko sve što cofim pokreće i zanima; a kružje određenim redom medju cofim; dok se konačno ne povrate onome, koji ih je napisao. Dakle baš onako, kako je zadruga prije beogradskoga s'eta podržavala kontakt. Zato se i zovu ta pisma zadrugarskim. A sada nešto o pojedinim kibucim. U zadnje se vrijeme sve jače opaža, da je Zagreb pravi centar Ahduta, iz kojega na sve strane teku životne niti; Zagreb je žarište. Kraj svega toga izgleda naoko, kao da je baš zagrebački kibuc nestalan i slab. Mnogo krize, mnogo pitanja, često mijenjanje ljudi. Sve to može da se čini kao nekim znakom labilnosti. No uistinu kibuc kipi, život buja, — borba je to mladih ljudi za svoj životni cilj. Zagrebački je kibuc d'namičan. Dijeli se u dvije plugot (odjelke), na starije i na m'adje. Kibuc ima dvanaest kvucot, a osim toga se manhigim sastaju dvaput nedjeljno na kvucat hamanhigim.

Uz zagrebački kibuc, dabome da je najjači sarajevski. Lane je na čas Sarajevo i jače bilo od Zagreba. Bezuvjetno ima Sarajevo pred svim ostalim kibucima tu prednost, što u Sarajevu ima de posve drugačiji ljudski materijal. Zbog toga što su zbijeni gotovo u kompaktnu cjelinu — lakše se medju njima širi i propagira ma koja ideja ili pokret, koji je zahvatio korijena. Med'uto Sarajevo ima opet i ono, čega nema ni jedno drugo mjesto, a to je rad s djecom. Oko sto — sto-pedeset djece. Inače je sarajevski kibuc po broju nešto jači od zagrebačkoga.

O ostalim kibucima ne može se još danas ništa osobito reći. No u nizu prikaza donjet ćemo potanji izvještaj i o njihovom radu.

Urari

M. J. ROSENFELDA SINOV

Draguljari

Najmodernije skladište

URARI I DRAGULJARI

Preuzimamo sve

Solidna roba.

Jeftine cijene.

ZAGREB ILICA 36

Utemeljeno 1887.

popravke uz točnu i brzu podvorbu.

Prvorazredna bojadisaona i kemička čistiona odjeće

~ MAX PONGRATZ ~
ILICA 48 ~ ZAGREB ~ ILICA 48
(gornje dvorište)

Stigli najmoderniji Pull-overi, Weste, svakovrsne čarape i rukavice

FERDO SCHWARZ I DRUG, ZAGREB

Ilica 45. Tel. 2-56.

Jurišićeva ulica 12. Tel. 6-34.

Marko Schlesinger i drug

Manufakturna trgovina na veliko
Splavnic 1. — Zagreb. — Jelačićev trg 3.

Strogo

כשר

Mesnica
Al. Feliks
Petrinjska 6.

Trgovina brašna i mirodija. Milana Zvezdića nasljednik

ZIGA SCHULHOF

Zagreb, Jelačićev trg broj 6.

Telefon broj 34.

Trgovina umjetničkih slika

IVAN ŽLIČARIĆ

Zagreb, Nikolićeva ulica 17.

Bogati izbor okvira, slika i najmodernijih dopisnica. — Preuzima uokvirivanje slika.

Brza i solidna podvorba!

Tko oglašuje, taj naprednije!

L. F. KOHN,

Nabavljajte pokućstvo kod naše domaće tvornice pokućstva

ZAGREB, Ilica 42. Telefon 2-02.

koja će Vaš dom ukrasiti sa sjajnim namještajem, jeftinije no igdje.

SVE NEČISTOĆE LICA

kao: lišaje, prištiće, sujedice, krvave žilice itd. zajamčeno odstranjuje pariška emulzija »Visagine (visažin) Adelina Patti«, jedino perfektno i neškodljivo od mnogo liječničkih kapaciteta preporučeno sredstvo za pranje teinta, koje spriječava razvijanje nabora, te daje licu mladenački izgled i svježinu. Dnevno stizavaju brojne priznanice. Dobiva se u ljekarnama, drogerijama i parfumerijama uz cijenu od Din. 30.— po bočici. —

Glavno skladište za Jugoslaviju: ZAGREB, Gajeva ulica broj 8.

Pokućtvo

Prije nego kupite potrebno pokućtvo izvolite posjetiti najveće skladište raznovrsnog pokućtva, gdje se prodaju

Otomani po Din. 700.—

JULIO SINGER**ZAGREB,****ILICA 52.**

trg. raznovrsnog pokućtva

Uložci tapetirani po Din. 580.—

kao i sve ostale potrebštine, koje spadaju u trgovinu pokućtva.

D. HIRSCHL I DR.**ZAGREB**

Srossmayerova ul. 5.

Prispjeli najnoviji engleski modni štofovi za gospodu i francusi za dame. Svila, krojački pribor.

Veliki izbor!
Veoma niske cijene!

Manufakturno vrelo **O. PICK** Jurga ul. 6.

Preporuča svoje bogato skladište raznolike manufakture uz najniži dnevni tečaj valute.

Trgovina sagova

M. ROSENBERGER

Marovska 1

ZAGREB

Marovska 1

Najveće tvorničko skladište svake vrsti

Sagova - Pokrivala - Zastora - tkanina za pokućtvo -
Pliša - Brokata - Moquetta - Gradla

Linoleuma i voštanog platna
Orijentalnih sagova

Na veliko!

Telefon 13-53

Na malo!

STAKLANA

BRAĆA GROSS

ILICA 84. ZAGREB Telefon 12-27.

Veletrgovina stakla porculana i kuhinjskog pribora.

Najjeftinije vrelo za nabavu:

Svih vrsti stakla

Porculana

Svjetiljaka

Ogledala

Okrira

Staklenih ploča

Raznog kuhinjskog pribora

NA MALO I VELIKO

Najveći izbor letvica za okvire.

Vlastita radiona okvira za slike i ogledala.

PAMUK

sve vrsti i
u svim brojevima

Žuti — bijeli — farbani

A. ROMANO**ZAGREB,**

Boškovićeve ulica broj 15

Brzjavi: DIANA Telefon broj 23-66

MOLINO

žutica platno

šifoni

vata (za poplune)

Em. Fischer, Zagreb

Sudnička ul. 3 Jurišićeva ul. 6

Veletrgovina šivaćih strojeva
velocipeda i doknadnih dijelova

Na veliko

Na malo

I. G. L. A.

veze na stroju odijela, bluze i kabanice.
Sve vrsti bijeloga veza na specijalnim strojevima i rukom. Monogrami strojevima i rukom. Plise, ažur, gufre, endl. Luknice strojem. Gumbi. Preris (Vormerk).

Preradovićeva 33.**JOSIP ENGLSRATH,**

draguljar.

Zagreb — Ilica 5 — Zagreb.

Utem. 1850. — Telefon 6-40.

„MACHER“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.

Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

כשר

Restauracija „KARMEL“

u prostorijama prijašnje restauracije Andžela, Petrinjska ulica 26.

Solidna i dobra podvorba, vazda svježja i dobra kuhinja.

Abonenti dobivaju popust.

Za obilnu posjetu moli

Restauracija „KARMEL“

Trgovina gotovog rublja te pletene robe

LAVOSLAV FUCHS

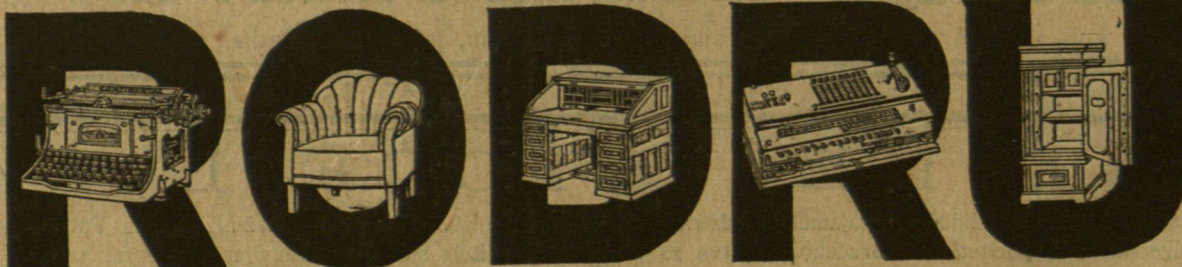
Ilica broj 72 — Zagreb — Ilica broj 72.

Preporuča svoje bogato skladište gotovih odijela, kišnih kabanica, muških i ženskih štofova, platna, razne pletene robe, popluna itd. uz najumjerene cijene.

Nosite radi njihovih
mnogih prednosti

Kaučuk pete i potplate.

Veletrgovina
uredskog
namještaja

Draškovićeva ul. 58.

NAJISPLJEDNIJE

Draškovićeva ul. 58.

Pis. strojeva
Blagaine
Pisarničke
potrebštine